

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 29.

Lördagen den 13 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes behandlingen af statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. ecklesiastikdepartementet.

26 och 27 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

28 punkten.

Herr Ölander: För den, som i likhet med mig har varit i tillfälle att se den bristfälliga vård, som på aflägsna orter, synnerligen i Norrlands vidsträckta fjellbygder, kommer en mängd sjuke till del, förnämligast ibland de fattigaste klasserna, får jag bekänna, att motionärens förslag varit synnerligen tilltalande, och jag kan icke neka till, att jag icke är riktigt nöjd med den utgång, frågan erhållit hos statsutskottet. Ty att framskjuta densamma till en osäker framtid, i hvars sköte man väl får antaga, att ombildningen af provinsialläkareinstitutionen ännu länge kommer att hvila, synes mig ingifva föga förhoppning att få denna viktiga och ömmande fråga så hastigt och så tillfredsställande afgjord, som den förtjenar. Af hvad jag under min långa domareverksamhet på landet inhemtat skulle jag kunna, om jag ville och det här passade sig, framdraga verkligen härresande exempel på fall, då de sjuke, lemnade helt och hållet åt sig sjelfve, hjälplösa, utan någon skötsel och vård, antingen måst tillsläppa lifvet, som med mer omsorgsfull vård kanske kunnat räddas, eller åtminstone utstå

*Om åtgärder
för sjuk-
sköterskors
utbildning.*

Om åtgärder
för sjuk-
sköterskors
utbildning.
(Forts.)

lidanden, som säkerligen en sjuksköterskas vana hand skulle kunnat lindra, om också icke helt och hållet häfva. Att afhjelpa så sorgliga förhållanden synes mig icke böra öfverlemnas åt framtiden och ännu mindre ställas i beroende af en fråga af så underordnad vikt, som den om reglering af ett eller annat provinsialläkaredistrikt, så mycket mindre, som jag verkligen icke kan fatta, huru en dylik reglering skall kunna inverka på eller omgestalta dessa förhållanden. Fattiga sjuka, långt från stad och sjukhus, i behof af vård och skötsel, komma väl ändå alltid att finnas kvar, huru än denna reglering kommer att gestalta sig, och huru än provinsialläkareinstitutionen kommer att ordnas. Ty det är väl naturligt att, äfven om provinsialläkaredistriktet genom regleringen till sin storlek minskas och provinsialläkarnes antal ökas, icke någonsin en med sitt läkarekall fullt upptagen läkare skall kunna ikläda sig en sjuksköterskas ansvarsfulla värf; men väl skall han säkerligen mången gång få se sina föreskrifter, som må hända varit fullt tillräckliga för den sjukes vederfående, i brist af erforderlig vård icke kunna efterlevas, och månget lif derigenom gå förloradt, som eljest kunnat räddas. Målet med hvad jag nu har sagt är, efter hvad kammaren möjligen af mitt yttrande redan inhemtat, det, att jag skulle önska att få bort ur statsutskottets kläm den deri uttalade önskan, att det förslag, som man begär att Kongl. Maj:t skall framlägga, måtte om möjligt vara förenadt med ett blifvande förslag om provinsialläkareinstitutionens ombildning. Men då motionären icke är närvarande och han sjelf tyckes vara nöjd med den behandling frågan erhållit hos statsutskottet, så vill jag, för min del, icke göra något yrkande, utan har endast velat uttala dessa erinringar till behjertande af dem, som, i fall utskottets utlåtande vinner Riksdagens bifall, framdeles komma att få denna viktiga fråga om hand.

Herr Billing: Den föreliggande motionens syfte är ju i hög grad tilltalande och behjertansvärdt, och man kan också säga, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det angifna syftet är en ganska oskyldig sak. Men mer än en gång under denna riksdags lopp hafva erinringar gifvits oss derom, att man icke bör aflåta skrivelser till Kongl. Maj:t utan att å ena sidan angifva någorlunda bestämdt, hvilken åtgärd man önskar skall vidtagas uti ett föreliggande ärende, och å andra sidan besinna, att man i och med detsamma ikläder sig ett slags moraliskt åtagande af de kostnader, som kunna åtfölja det syftes förverkligande, hvarom man skrifer. Statsutskottet har behjertat syftet med motionen, men har i viss mån och i ett ganska viktigt hänseende inskränkt motionärens begäran. Jag kan dock icke neka till, att jag ändå har någon betänklighet mot att biträda statsutskottets förslag, detta därför att det synes mig, som om det af motionären gjorda förslaget vore ganska vidtutseende och kunde komma att få ganska vidtomfattande följder. Det kan också ifrågasättas, huru vida det verkliga skulle vara af behofvet påkalladt och önskligt att, såsom här antydts, vid hvarje lasarett skulle anordnas genom statsbidrag en särskild skola för sjuksköterskors utbildande. Den enskilda välgörenheten har i detta syfte redan vidtagit ganska vackra åtgärder, och det kan

åtminstone ifrågasättas, huru vida icke dessa åtgärder, om de också icke äro fullt tillräckliga, dock äro af den beskaffenhet, att de snarare borde understödjas, än att man skulle i det nu föreliggande hänseendet anordna en statsinstitution.

Men mina betänkligheter mot den föreslagna skrivelsen samla sig dock hufvudsakligen kring det sätt, hvarpå statsutskottet har kombinerat frågan om sjuksköterskors utbildande med frågan om provinsialläkareinstitutionens ombildning. Frågan om provinsialläkareinstitutionens ombildning ligger ju på bordet, och man väntar med det snaraste att få densamma framlagd till behandling. Kommer man nu med en skrivelse af detta innehåll och med en, såsom jag tror, icke så ringa omfattning, så förekommer det mig, som om deri skulle kunna ligga en fara för, att frågan om provinsialläkareinstitutionen skulle kunna komma att undanskjutas. Det är icke önskligt, att så måtte ske, och därför tror jag icke heller att det är så i allo önskligt, att man kombinerar med denna fråga den nu uppkastade frågan om sjuksköterskor. Jag föreställer mig, att om nu dessa frågor kombineras, skulle den ena frågan kunna komma att blifva till men för den andra, så att antingen, när provinsialläkarefrågan kommer före, om den icke vore åtföljd af någon utredning angående sjuksköterskorna, man skulle tillbakavisa den förra, eller så att, om båda frågorna blifvit utredda på samma gång och man icke ville gå in på den ena frågan, man deri skulle finna skäl att tillbakaskjuta äfven den andra. Jag har icke hjerta att yrka afslag å den ifrågasatta skrivelsen, men jag har velat uttala dessa betänkligheter, som må stå i protokollet för min egen räkning. Jag skall icke göra något yrkande om afslag.

*Om åtgärder
för sjuksköterskors
utbildning.
(Forts.)*

Herr Almén: Då jag i utskottet har deltagit i behandlingen af denna fråga, vill jag i kammaren redogöra för motiven för mitt tillstyrkande af utskottets förslag. Inom utskottet uttalade man sig mycket varmt för denna, efter mitt förmenande, särdeles behjertansvärda fråga. Sant må vara, att läkarnes antal, så i städerna som på landet, på senare år betydligt ökats; erkännas måste dock, att en tillfredsställande sjukvård på landsbygden icke någonsin kan erhållas, om den skall besörjas endast af läkare. Deras krafter kunna icke räcka till med bästa vilja i verlden. En läkare med 4 till 5 mils väg till den sjuke kan icke mycket uträtta. Vanligen kommer han för sent; den sjuke är på bättringsvägen, eller kanske död, innan läkaren kommer fram. Dertill kommer också, att utgifterna för de mindre bemedlade blifva, äfven om läkarens anspråk sättas aldrig så låga, ändå så pass stora, att för dessa mindre bemedlade och fattiga är det icke praktiskt möjligt att få den läkarevård, de behöfva. Jag tror därför, att vi tvingas förr eller senare att skaffa dugliga sjuksköterskor, hvilka under läkarens ledning och i samband med dennes verksamhet kunna hjälpa de sjuke och se till att läkarens föreskrifter efterföljas. I utskottet talades väl något om och gjordes äfven häntydningar derpå, huru jag kunde vara för något sådant förslag, då jag borde vara mot allt qvacksalfveri. Man befarade nemligen, att detta förslag kunde uppmuntra till något sådant. Jag svarade derpå,

Om åtgärder
för sjuk-
sköterskors
utbildning.
(Forts.)

att man bör hafva blick, icke blott för denna våda, som kan undvikas, derest sjuksköterskorna till en del blifva beroende af läkarne, utan äfven för hvad som kan vinnas derigenom, att man får ett sådant kunnigt biträde till hjälp för den sjuke. Skall målet emellertid fullt vinnas, så torde tillika fordras ett upplifvande af våra gamla socken-apotek. Det vore en stor vinst för landsbygden, om icke-giftiga läkemedel och desinfektionsmedel sålunda blefve lätt tillgängliga för allmänheten, och detta helst gratis och i alla händelser utan vinst och så, att derigenom icke uppkomme några små icke kontrollerade apotek.

Dessa åsikter tror jag voro afdelningens och äfven utskottets. Man ville befordra saken, men å andra sidan framhölls äfven, att den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t kunde föranleda stora utgifter. Utskottet har emellertid sökt att begränsa utgifterna. Utskottet har väl talat om ett anslag för *utbildning* af sjuksköterskor, men det har icke tänkt sig, att staten skulle vara med om deras *aflöning*. De blefve då statens tjenare, och aflöningen kunde blifva ganska betungande, helst vi veta, att anspråken då kunna växa rätt mycket. Jag tror därför icke, att det är farligt att bifalla utskottets förslag. Sjuksköterskorna borde blifva nöjda, om de på sjukhuset utan afgift finge undervisning och kost, hvilket borde lemnas af lasarettet såsom ersättning för biträde vid sjukvården, då det endast återstår att ersätta läkarne för besväret med deras utbildning. För min del får jag uppriktigt erkänna, att jag skulle helst sett, om landstingen hade tagit hand om hela denna fråga. Jag yttrade det i utskottet, men deremot framhölls, att det torde möta svårigheter, så väl från läkarnes sida som från lasarettens direktions, att åstadkomma något sådant, och man ansåg det därför bättre, om Kongl. Maj:t toge initiativ i frågan och utredde densamma. Om staten sålunda bidrager till sjuksköterskors utbildning, men fränsäger sig all befattning med deras aflöning, så torde förslaget icke blifva dyrt, men dock af stor vikt för allmänheten.

Hvad beträffar den siste talarens yttrande om, att denna fråga blifvit kombinerad med frågan om provinsialläkareinstitutionens ombildning, så vill jag erinra, att den sistnämnda frågan går icke endast ut på att skapa nya distrikt och nya läkareplatser, ty den har vida större omfattning i ena och andra hänseendet. Men jag erkänner villigt, att något synnerligt samband finnes icke mellan dessa frågor. Jag sade detta äfven i utskottet och tillade, att det skulle vara ledsam, om denna fråga föranledde uppskof med den gamla provinsialläkarefrågan, enär det finnes många andra frågor, som icke kunna lösas, förrän frågan om provinsialläkareinstitutionens ombildning blifvit löst, och det vore därför beklagligt, om ett uppskof skulle vållas genom en kombinerad af dessa båda olika frågor. Derpå svarades, att Kongl. Maj:t reder nog den saken, och om det befinnes, att utredningen af den nu väckta frågan är svår, så är sambandet icke större än att Kongl. Maj:t kan skilja dem åt; men det kan också hända, att utredningen är lätt gjord, och då kunna ju båda frågorna lämpligen följas åt. Jag kunde icke svara annat, än att det kan vara

möjligt, och därför afstod jag från mitt yrkande, och jag hemställer nu också till de herrar, som här yrkat ändring, om de icke vilja afstå derifrån, ty i Andra Kammaren kommer säkerligen striden att stå mellan bifall till utskottets förslag och rent afslag, och då är det oklokt att här framkomma med ett nytt förslag.

Då detta är en underordnad fråga, tycker jag att man kunde låta den falla, och jag hemställer således om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls hvad utskottet i förvarande punkt hemställt.

29—32 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

33 punkten.

Herr statsrådet friherre Åkerhielm: Af de anslag, som finnas i riksstaten uppförda till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande, disponeras, såsom kammaren torde hafva funnit, årligen 10,500 kronor till stipendier, två för läkare och två till vetenskapsidkare vid hvardera af rikets universitet. Till understöd för läroböckers och lärda verks utgifvande återstå då 13,500 kronor. Detta belopp har till följd af den vetenskapliga forskningens allt större utveckling i vårt land visat sig otillräckligt, och det har vid hvarje fördelning af anslaget blifvit allt svårare att med behörigt tillgodoseende af lika berättigade intressen fördela anslaget på tillfredsställande sätt. Det har också visat sig omöjligt att, utan att göra orätt på andra håll, öka de från detta anslag anvisade årliga bidragen till utgifvande af universitetens tidskrifter, oaktadt verkligt behof i detta hänseende förefunnits, och särskildt gjort sig gällande vid Lunds universitet, hvars tidskrift endast med svårighet kunnat uppehållas. Då nu dessa tidskrifter utgöra det hufvudsakliga bytesmedlet, genom hvilket universiteten äro i tillfälle att kunna förvärfva vetenskapliga tidskrifter och arbeten från andra universitet och lärda samfund, skulle det utan tvifvel vara i hög grad kämbart, om i följd af bristande tillgångar på ifrågavarande anslag ett universitets årsskrift skulle behöfva upphöra. Det är i alla dessa omständigheter, som Kongl. Maj:t har funnit berättigad anledning att hos Riksdagen begära en höjning i anslaget, som blifvit till sitt belopp senast bestämdt år 1872. Betydelsen af detta anslag, som gör det för Kongl. Maj:t möjligt att utan några väsentliga uppoffringar från statsverkets sida åt vetenskapen och samhället bevara värderika resultat af den vetenskapliga forskningen, hvilka eljest möjligen skulle gå förlorade, torde minst af denna kammare underkännas, och då Riksdagen förut vid flera tillfällen beviljat höjning af anslaget, då detta visat sig knappt, tillåter jag mig hemställa, att kammaren nu äfven ville behjerta det behof af tillökning i anslaget, som för närvarande förefinnes, och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Om åtgärder för sjuksköterskors utbildning.
(Forts.)

Förhöjning af anslaget till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande.

Förhöjning af anslaget till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande.
(Forts.)

Friherre von Kræmer: Då jag begärde ordet, visste jag icke, att en af Konungens rådgifvare skulle yttra sig i denna punkt. Det hade då icke varit påkalladt af mig att begära ordet, ty de skäl, han anförde, anser jag hafva varit alldes tillräckligt talande för kammaren. Men då jag nu en gång har ordet, kan jag icke underlåta att uttrycka den tanken, att detta anslag, ehuru ett af de minsta på hufvudtiteln, dock är ett af de mest tänkvärda. Om man ser på statsutskottets redogörelse för anslaget, så finner man, att det utgör 24,000 kronor, af hvilket belopp, enligt statsutskottets egen uppgift, icke mindre än 10,500 kronor ätgå till stipendier och reseanslag. Återstå således endast 13,500 kronor till utgifvande af lärda verk. Men icke ens detta belopp finnes egentligen kvar, utan, såsom statsutskottet äfvenledes riktigt upplyser, utgå till ett slags fixa understöd till universitetens årsskrifter och till ett annat verk, Nordiskt Medicinskt arkiv, tillsammans 4,200 kronor, så att icke mer än 9,300 kronor återstå till utgifvande af lärda verk. Men vi böra besinna, huru förhållandet är i vårt land. Det är icke såsom i Tyskland. Man har försäkrat mig, att om der ett lärdt verk, som är af någon betydelse, utgifves, så är det alldes gifvet, att författaren kan påräkna utsåld minst en upplaga af 500 exemplar, ty ungefär så mycket ätgår till de många universitets- och andra biblioteken, som der finnas. 500 exemplar utsålda, det är något, som en författare af lärdt verk här i landet med största glädje skulle motse. Här torde i många fall knappast tiondedelen eller åtminstone ej stort mer än femtedelen vara att påräkna att afsätta genom bokhandeln. Under sådana förhållanden är det, såvidt vi önska vetenskapliga verks utgifvande i vårt land, hvilket jag är öfvertygad att hvar och en gör, då den svenska nationen, kanske mer än många andra, i förhållande till sitt ringa hufvudtal, visar fallenhet för att gå i spetsen på vetenskapens olika områden, då är det, säger jag, om vi önska lärda verks utgifvande, med de kostnader, som numera erfordras, då illustrationer skola åtfölja nästan alla sådana verk, också nödigt att ställa några någorlunda tillräckliga medel till disposition för sådana verks understödjande. Jag kan således knappast tänka mig annat, än att denna kammare skall bevilja den ringa tillökningen af 6,000 kronor, som Kongl. Maj:t vid detta anslag har begärt, och jag tillåter mig att, i likhet med herr statsrådet friherre Åkerhielm, anhålla, att kammaren ville, med afslag å statsutskottets förslag, bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Boström, Filip: Jag skall endast bedja att få för Kammaren tillkännagifva, att vid detta ärendes behandling i statsutskottet röstade jag, i likhet med flere ledamöter från denna kammare, för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i förevarande punkt; och tillåter jag mig därför äfven nu förena mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande punkt endast

yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet i punkten hemställt, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på antagande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

34—41 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

42 punkten.

Anslag till restaurering af Floda församlings kyrka.

Herr Boström, Filip: Såsom kammaren behagade finna, anslogs 1867 till Floda församling i Södermanland en summa af 300 kronor årligen, att utgå för dess kyrkas underhåll från den tid, församlingen upphörde att af denna gamla kyrka sig begagna. Detta anslag har emellertid Floda församling icke fått uppbära därför att kyrkan fortfarande begagnas. Nu har dock församlingen använt hela det stora byggnadskapital, den hade, nemligen 90,000 kronor, och derjemte tagit upp ett lån å 35,000 kronor, och satt den gamla kyrkan, med sina minnesvärda saker, i ett alldeles utmärkt skick, samtidigt med att församlingen tillbyggt kyrkan med ett skepp. Det synes då vara obilligt, att den summa, som församlingen haft tillåtelse att uppbära årligen, icke kommer den till del endast af det skälet, att församlingen har ombyggt kyrkan på den plats, den förut hade. Hade församlingen byggt kyrkan på ett annat ställe, så hade den haft dessa penningar årligen till underhåll af dess gamla fornminnen.

Jag är fullkomligt öfvertygad om, att för dem, som hafva intresse för sådana saker, det har mycket större värde att nu se dem i detta restaurerade tempel.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets förslag.

Friherre von Kræmer: I likhet med den siste ärade talaren, ber jag att få fästa kammarens synnerliga uppmärksamhet på det här begärda billiga understödet till Floda kyrka. Det torde kanske icke vara många af kammarens ledamöter, som, i likhet med mig och möjligen en och annan södermanlandsrepresentant, hafva sett Floda kyrka i dess gamla skick. Det var en högst egendomlig gammal kyrka, bestående af ett större skepp, framför hvars vestra ända tornet stod, och på sidan deraf var utbyggt ett mindre sidoskepp. Om nu detta var den ursprungliga stilen eller om det tillkommit genom ändringar redan i gamla tider, det vill jag lemna oafgjordt. Emellertid var det i det nämnda sidoskeppet, vare sig nu detta ursprungligen funnits eller blifvit tillbyggt, som den egentliga märkvärdigheten befann sig, nemligen åtskilliga gamla freskomålningar från 1300-talet. De äro bibehållna så godt som alldeles orörda, ty de hafva haft den lyckan framför många dylika i min trakt af Södermanland, att aldrig hafva varit öfverkalkade. De äro således bibehållna i det skick, de ursprung-

*Anslag till
restaurering
af Floda
församlings
kyrka.*
(Forts.)

ligen haft, endast att de nedtill delvis äro skadade; och de äro verkligen högst märkvärdiga, såsom bevis både på konstens ståndpunkt i dessa aflägsna tider, på 13- och 1400-talen, och på den verdsåskådning, som då herskade. I östra delen af detta sidoskepp — d. v. s. närmast koret, kyrkans allra heligaste — äro målningarna utslutande af en religiös karakter. De innefatta scener ur bibeln, mest ur nya testamentet, Jesu födelse, Maria och Elisabeth m. fl. sådana framställningar. I midten af skeppet öfvergå de redan till en mindre utslutande evangelisk karakter. Der äro scenerna ofta tagna ur gamla testamentet. Och slutligen i den vestra ändan af skeppet, som är mest aflägsen från det heligaste stället i kyrkan, från koret, der tillläto sig de gamle konstnärerna stundom rent af ett litet skämt, åtminstone ett halft skämt. Så t. ex. ser man här på en mycket betydande målning, huru en engel väger en affidens själ. Själens sitter hopkrupen och förskräckt i en vågskål. Vid den andra vågskålen haka sig fast åtskilliga demoner i markattsskepnad, som söka draga ned vågskålen. Men engeln håller vågskålen rätt, och själens vågskål går ned!

Detta var en liten afvikelse från ämnet, hvilken jag ber kammaren ursakta. Emellertid, huru märkvärdig denna kyrka var, så var den redan tidigt för liten för församlingen, som numera har mellan 4- och 5,000 invånare. Detta, att kyrkan var för liten, kan ses deraf, att församlingen redan tidigt hade beslutit, man vet icke precis hvilket år, att börja göra sammanskott hemmansvis till samlande af en kyrkobyggnadskassa. Man hade sedan upphört dermed, men med räntor hade denna kassa år 1884 uppgått till något öfver 80,000 kronor och växte sedan ytterligare till något öfver 90,000 kronor. Den kom väl till pass, ty slutligen befans kyrkan alldeles för liten, och 1866 ingick församlingen till Kongl. Maj:t med begäran att få nedrifva den gamla kyrkan och på samma plats uppbygga en ny kyrka. Platsen var nemligen särdeles tjenlig. Så kom dertill, att vid kyrkan fanns ett historiskt minnesmärke, Lars Kaggs grafkor, och församlingen ville därför, som sagdt, bygga upp kyrkan på samma plats. Men, sade församlingen, om dock kyrkan skulle anses i konsthistoriskt hänseende vara så märkvärdig, att den borde bibehållas, så ville församlingen bygga upp kyrkan på annat ställe. Församlingen anhöll dock, i så fall, såsom billigt var, att staten måtte åtaga sig underhållet af den sålunda bevarade gamla kyrkan. Denna församlingens framställning föranledde en kongl. proposition till 1867 års Riksdag, och denna beviljade 300 kronors anslag till underhåll af kyrkan, som man säger, från den stund, som Floda församling skulle upphöra att begagna sig af densamma. Så lydte nemligen Kongl. Maj:ts proposition, och på grund deraf har man dragit den slutsatsen, att församlingen icke skulle få ut detta anslag. Sedan nemligen anslaget på grund af Kongl. Maj:ts proposition var af Riksdagen beviljad, förgingo ett par år innan verkställighet följde, och under den tiden inträffade den lyckliga omständigheten, att en svensk eminent artist, bosatt i utlandet, kom hit och fick se kyrkan, entusiasmerades af dess ålder och egendomliga utseende samt gjorde upp en plan att på bästa sätt bevara dess

minnesvärda egendomligheter genom att rifva ned hvad som icke hade någon märkvärdighet, men bibehålla sidoskeppet och i öfrigt tillbygga en ny kyrka. Församlingen fann sig tilltalad af det vackra förslaget, och med användande af dels den samlade fonden å 90,000 kronor, dels ock ett upptaget amorteringslån å 35,000 kronor, som nu tynger ganska mycket på församlingens årliga budget, uppfördes den kyrka, som nu står der, och hvare den gamla kyrkans norra skepp är bibehållet. Tillbyggda äro ett stort midtelskepp och ett ytterligare södra sidoskepp samt ett högt torn. Der står nu kyrkan, uppskjutande öfver traktens lägre skogskullar, "vidtkringskådelig", synbar öfver Skyllingedalen samt öfver större delen af Floda socken, såsom ett verkligen hedrande minne af en landsförsamlings offervillighet för religion, konst och gamla minnen.

Anslag till restaurering af Floda församlings kyrka.
(Forts.)

Den af mig nämnde konstnären ej allenast gjorde upp ritningarna, utan hade öfversta ledningen af verkställigheten — allt kostnadsfritt; och när medlen togo slut, skänkte han dessutom en mängd konstföremål, af, såsom jag hört sägas, 10,000 kronors värde, till kyrkans inre ordning.

Är det då billigt, att när församlingen visat denna vackra omvårdnad om de gamla minnena och sålunda på bästa sätt icke blott bevarat, utan utvecklat dem, man skulle vägra församlingen att utfå någon del af det anslag, församlingen skulle fått, om den helt enkelt lemnat denna kyrka åt sitt öde och byggt upp en annan? Jag säger *någon del*, ty Riksdagens beslut gick ut på 300 kronor årligen till underhåll af den gamla kyrkan i en obestämd framtid. Nu begär Kongl. Maj:t blott, att församlingen skall utfå dessa 300 kronor för tjugu *förflutna* år. Man skulle egentligen kunna säga tjugutvå år, och skulle då kunna begära 6,600 kronor. Emellertid har Kongl. Maj:t inskränkt sig till den billiga begäran, att 6,000 kronor måtte för ändamålet anslås. En enskild motionär fäste i fjol Riksdagens uppmärksamhet på saken, men jag kan icke ogilla, likasom jag då icke heller bestred, statsutskottets afstyrkande af det begärda anslaget och Riksdagens bifall till detta afstyrkande, ty jag vet, att inom statsutskottet herskar den åsigten, att icke alltför lätt bifalla enskilda framställningar, hvilkas antal annars kunde växa betänkligt. Men nu har Kongl. Maj:t upptagit frågan, och vi behöfva icke frukta att genom bifall till detta förslag framkalla en massa enskilda framställningar. Statsutskottet har dock vidhållit oförändrad den afstyrkande mening, som utskottet i fjol i sitt då afgifna betänkande uttryckte med följande ord, hvilka finnas återgifna å sid. 60 i detta års betänkande: "Utskottet får i det afseendet endast erinra, att, då med undantag af några af landets mest betydande domkyrkor staten i allmänhet icke bekostat reparations- eller underhållsarbeten å kyrkor, kunde det befaras, att ett bifall till ifrågavarande framställning möjligen komme att föranleda liknande anspråk från andra håll. Att nu medgifva ett undantag från nämnda, hittills i allmänhet följda regel skulle, enligt utskottets tanke, således ej vara välbetänkt".

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att detta egentligen angick

Anslag till restaurering af Floda församlings kyrka.
(Förts.)

den enskilda motionen af i fjöl, men det tillämpas nu äfven på Kongl. Maj:ts proposition af i år.

Men äfven om jag skulle i någon mån vilja godkänna statsutskottets försigtighet i detta afseende, så nödgas jag dock säga, att den nu kommer temligen långt post festum. Ty detta anslag till underhåll af Floda kyrka, det är *beviljadt*, såsom herrarne se af utskottets betänkande, för tjugutvå år sedan. Det är således icke nu fråga om att *bevilja* något anslag till underhåll af Floda kyrka, hvilket kunde föranleda till beviljande af liknande anslag i nutiden, det är blott fråga om att *utfå* någon del af det då beviljade anslaget, hvilket icke utgått på den grund, att Kongl. Maj:ts framställning till 1867 års Riksdag innehöll det bekanta vilkoret, att anslaget skulle utgå från den dag, församlingen upphörde att begagna sig af den gamla kyrkan.

Men manne, strängt taget, detta vilkor är af Riksdagen godkänt? Jag tror för min del, att om det vore en privaträttslig fråga, kunde den åtminstone föranleda process. Låt oss se, huru Riksdagen yttrade sig i sin skifvelse 1867. Det heter i Riksdagens skrifvelse n:o 65 punkten 19:

“Enär Floda församlings kyrka i Södermanlands län med dess åldriga alfreskomålningar vore att räkna bland de i konsthistoriskt hänseende märkligare bygnader inom landet, hvilken bevarande åt framtiden kunde anses utgöra en det allmännas angelägenhet, har Eders Kongl. Maj:t äskat anvisande å ordinarie stat af ett årligt belopp, 300 riksdaler, till samma kyrkas underhåll, att utgå från den tid, Floda församling upphör att af ifrågavarande gamla kyrka sig begagna“.

Men märken väl, mine herrar, detta är blott en *citation*.

Sedermera fortsätter skrifvelsen:

“*Riksdagen*, som ansett ifrågavarande underhållskostnad böra, i likhet med åtskilliga för likartade ändamål tillförene beviljade anslag, hänföras till det å Sjunde Hufvudtiteln uppförda reservationsanslag för “bygnader och reparationer i landsorterna“, har alltså funnit skäligen Eders Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning *på det sätt* bifalla, att, enligt hvad i den underdåniga skrifvelsen angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjunde Hufvudtitel är omnämndt, Riksdagen till underhåll af *Floda församlings gamla kyrka anvisat ett årligt anslag af 300 riksdaler*, att berörda reservationsanslag tilläggas.“

Mig förefaller det som om det särskilda vilkoret, att anslaget skulle utgå från den dag, då församlingen upphörde att begagna sig af kyrkan, i sjelfva verket är i Riksdagens skrifvelse, i Riksdagens egentliga yttrande ihjelslaget, och det förvånar mig i högsta grad, att icke riksdagsbeslutet föranledt helt enkelt till requisition af anslaget. Ty onekligt är, att af den gamla kyrkan icke blott blifvit bibehållet allt märkvärdigt i dess förra skick, utan detta har skett på det bästa sätt genom att det gamla skeppet införlifvades i den nya kyrkan.

Till yttermera visso uppfördes detta anslag i riksstaten för 1868.

Der står det nemligen uppfördt såsom en underrubrik under titeln "Byggnader och reparationer i landsorterne".

"Till underhåll af Floda gamla kyrka" 300 kronor.
Icke heller här står något vilkor!

Då således detta anslag synes mig böra beviljas ur allmän billighetssynpunkt och ur synpunkten af att uppmuntra ett så vackert för-döme som det, hvilket Floda församling gifvit, att bevara gamla minnen; då statsutskottets fruktan för, att det kunde föranleda en mängd dylika petitioner, är i sanning öfverdrifven, enär nu icke såsom för 22 år sedan är fråga om *beviljande* af sådant underhåll, utan blott om att *utfå* hvad som då beviljades; och då slutligen det är mycket tvifvelaktigt, huru vida Riksdagen fastslagit det vilkoret, att detta underhåll icke skulle utgå annat än från den stund, då församlingen upphörde att begagna den gamla kyrkan; så synas mig alla skäl tala för, att kammaren behagade, med förkastande af statsutskottets förslag i denna punkt, bifalla Kongl. Maj:ts proposition, hvarom jag alltså får anhålla.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och tal-mannen, att i fråga om nu föreliggande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet i punkten hemställt, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets ifrågavarande hemställan och vidare på godkännande af nyssberörda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfver-vägande ja besvarad.

43—47 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

48 punkten.

Herr Rundbäck: Kongl. Maj:t har i denna punkt föreslagit, att till det matematiska seminariet i Lund skulle anvisas, utöfver det anslag som nu utgår, nemligen 1,000 kronor, ytterligare 500 kronor, så att anslaget skulle komma att uppgå till 1,500 kronor. De skäl, som för Kongl. Maj:ts proposition här tala, äro mycket behjertansvärda; och jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på ett par af dem. Om man jemför de resurser, som de båda universiteten hafva för den matematiska undervisningen, så finner man, att Upsala har två professorer för undervisningens bestridande och derjemte ett seminarium, som har 1,500 kronor i årligt anslag. I Lund har man blott en professor och en snart uttjenad adjunkt, vid hvars af-gång det icke blir mer än en lärare, och tillika detta seminarium, som icke har större anslag än 1,000 kronor. Äfven om nu anslaget till detta seminarium förhöjes med 500 kronor, kommer man således ändock i Lund att vara underlägsen Upsala i undervisningsresurser, då man i allt fall får en lärare mindre.

Anslag till restaurering af Floda församlings kyrka.
(Forts.)

Anslag till seminarier vid universitetet i Lund.

*Anslag till
seminarier
vid universi-
tetet i Lund.*
(Forts.)

Nu kan man visserligen säga, att Upsala har flere studerande än Lund, men omfånget af vetenskapen och behovet af undervisning måste dock, mine herrar, medgifvas vara desamma på båda ställena, och därför synes det vara fullkomligt billigt, redan ur denna synpunkt, att universitetet i Lund får denna ringa förhöjning.

Men det finnes ett annat ännu mera talande skäl. Meningen är att med denna ringa förhöjning i anslaget bereda fattiga unge studerande möjlighet att kunna utan särskilda kostnader taga sig fram i de ganska svåra matematiska studierna. När dessa ynglingar komma till akademien, hafva de genomgått blott en ringa elementarkurs i detta stora och viktiga ämne. Det område, der professorn rör sig vid sin undervisning, eller den högre analysen, ligger åter betydligt öfver denna elementarkurs. Mellan denna kurs och det högre område, der professorn rör sig, är därför ett stort mellanstadium. För att den unge studenten må kunna följa med professorns föreläsningar, måste han sålunda grundligare sätta sig in i elementär algebra och geometri, förskaffa sig full säkerhet i behandlingen af serier och logaritmer samt äfven inhemta nödiga kunskaper i trigonometri och analytisk geometri m. m. Detta kan han icke göra på egen hand utan stor tidspillan. Då har man, säger utskottet, att tillgå privat undervisning. Ja, det lär man hafva nu; på den tid, jag studerade, hade man det icke. Men det kostar å ena sidan tid och å den andra penningar, och för den fattige ynglingen äro båda svåra att uppoffra. Det är för honom en ganska kinkig uppgift ofta nog att blott kunna ligga vid akademien och studera och för hans fattiga föräldrar är det en icke ringa kostnad att underhålla honom der. Om man nu genom ett så litet anslag som detta skulle kunna befria honom från ytterligare utgifter för att kunna studera ett så stort och viktigt ämne, så tycker jag, att alla skäl tala för att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, hvarom jag alltså anhåller få framställa yrkande.

Herr Boström, Filip: Då 8:de hufvudtiteln behandlades inom utskottets afdelning, visade det sig ganska snart, att det var alldeles nödvändigt för Första Kammarens ledamöter att göra åtskilliga eftergifter på Kongl. Maj:ts proposition. Det hördes från Andra Kammarens ledamöter att de ville ställa sig på det rena afslagets ståndpunkt, och för att hindra detta måste vi göra eftergifter på ett och annat håll. Det syntes mig, och utskottet för öfrigt, att här föreliggande fråga icke var af sådan vikt, att icke en minskning i det af Kongl. Maj:t begärda anslaget här skulle kunna ske, och jag tillåter mig därför att yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Alin: För min del anhåller jag att få instämma med herr Rundbäck. Jag kan väl förstå de svårigheter med afseende på möjligheten att kunna få ett anslag af utskottet tillstyrkt, som den näst föregående talaren har här berört. Men då utskottet, såvidt jag finner, icke har underkänt det behof, hvarom här är fråga, utan motiverat sin afstyrkande framställning hufvudsakligen dermed, att "den äskade anslagsförhöjningen ej är af angelägnare natur, än att Riksdagen utan

olägenhet kan afvakta ännu någon ytterligare tids erfarenhet af det matematiska seminariets verksamhet⁴, så ber jag få fästa uppmärksamheten derpå att ifrågavarande seminarium visserligen endast under de senare åren har åtnjutit understöd af statsmedel, men att det dock har existerat, med bidrag af medel från universitet, alltsedan år 1874. Då, såvidt jag kan förstå, det ifrågavarande anslaget behof är verkligt, så får jag, för min del, instämma i yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Anslag till seminarier vid universitetet i Lund.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Det anslag, som nu är i fråga, tillhör verkligen icke deras antal, hvilka blifvit afstyrkta endast därför att utskottet icke kunnat eller velat tillstyrka alla begärda anslag. Denna fråga behandlades nemligen i utskottet med ganska mycken välvilja, och vi hörde så väl inom afdelningen som i utskottet uttalas, att det afstyrkande, som utskottet förordat, i sjelfva verket icke innebure annat än ett uppskof.

Att jag icke reserverat mig mot utskottets afstyrkande utlåtande har uteslutande berott på frågan om ordningen mellan de båda vetenskaper, hvilka skulle förenas uti ifrågavarande professur. Enligt min uppfattning, vore det nemligen betänkligt att sätta ämnet geografi framför statskunskap, då vid Lunds universitet icke fins någon professur med statskunskap till hufvudämne. Det förhåller sig, såsom här redan blifvit framhållet, att geografin under den senare tiden vunnit en utomordentlig utveckling, och att den intagit en vetenskaplig ställning af den största betydelse. Men just i denna omständighet ligger, enligt mitt förmenande, ett skäl att, då man icke tilltrott sig att stiffta en särskild profession i geografi, icke heller med geografin sammanbinda ett så viktigt ämne som statskunskapen och sätta detta ämne i andra rummet. Det kunde då lätt hända, att geografin tager det största utrymmet och med sin ungdomskraft till äfventyrs skjuter undan det äldre ämnet, statskunskapen. Det kan visserligen icke ifrågasättas, att något sådant ingått i Kongl. Maj:ts framställning eller varit afsigten med herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet förslag, likasom jag äfven är öfvertygad, att vid första tillsättningen och behandlingen af ärendet en sådan farhåga icke heller får någon betydelse. Men det ligger i sakens natur att den dag kan komma, då det sättes i fråga att tillsätta en professor hufvudsakligen med afseende på geografin, som i sin moderna utveckling och stora vetenskapliga betydelse är synnerligen nära beslägtad med naturvetenskaperna, och då är den farhågan ganska nära till hands, att statskunskapen kan komma att i ganska ringa grad tillgodoses inom professuren.

Inom statsutskottet ansåg jag mig emellertid icke böra söka förmå utskottet att döma mellan universitetets och Kongl. Maj:ts uppfattning och lemnade hellre dess afstyrkande utan reservation. Sedan emellertid från statsrådsplatsen den uppfattning uttalats, att det icke ligger någon särskild vikt uppå att geografin får främsta rummet, utan att professuren i sin helhet är hufvudsaken och att med afseende på ordningen mellan de båda vetenskaperna statskunskapen gerna må komma i främsta rummet, så anhåller jag, för min del, om bifall till Kongl. Maj:ts

Anslag till
seminarier
vid universi-
tetet i Lund.
(Forts.)

proposition med den ändring, som i detta afseende blifvit föreslagen af herr Alin.

Herr Rundbäck: Jag visste icke, att vissa frågor här skulle afgöras af konsiderationsskäl med hänsyn till åsichter, som framstälts i motsatt riktning på annat ställe, nemligen inom utskottet. Jag har alltid trott, att endast sakskäl borde ligga till grund för våra beslut, och af den anledningen har jag framställt mitt yrkande, och derifrån viker jag icke för de konsiderationsskäl, som af motsidan framstälts.

Jag hoppas ock, att kammaren, med ögonen fästa på de sakskäl, jag anfört och för upprätthållande af kammarens oberoende vid sina besluts fattande, måtte bifalla det yrkande, som jag framställt.

Herr Casparsson: Det är fullkomligt riktigt, att några konsiderationsskäl icke kunna göra sig gällande för kammarens ledamöter i allmänhet, men för de ledamöter af statsutskottet, som biträdt ett afslag eller en nedsättning i anslagen och som gjort detta utan reservation, för dem måste naturligtvis de skäl, som gjort sig gällande i utskottet, äfven göra sig gällande i kammaren, och det är af detta skäl som jag här förenar mig i det yrkande på bifall till statsutskottets förslag, som af herr vice talmannen och herr Boström framstälts. Det kunde annars lätt inträffa, att andra viktigare anslag komme att af Andra Kammaren strykas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

49—69 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Extra anslag
till veterinär-
institutet i
Stockholm.

70 punkten.

Herr Björnstjerna: Statsutskottet har enhälligt tillstyrkt bifall till detta anslags uppförande på ordinarie stat från och med nästkommande år. Utskottet förordar det på det varmaste i sin motive-ring, då utskottet säger:

“Då utskottet redan förlidet år ansåg sig ega skäl att förorda den nu åter äskade förhöjningen i institutets ordinarie anslag till diverse utgifter, samt hvad till statsrådsprotokollet den 12 sistlidne januari i ämnet anförts ytterligare torde hafva ådagalagt, att ifrågavarande förhöjning är oundgängligen nödig, derest institutet skall kunna på ett tillfredsställande sätt bedrifva sin verksamhet, finner utskottet sig“ o. s. v. Detta har äfven blifvit af kammaren utan diskussion bifallet. Äfven förlidet år hade statsutskottet varmt förordat ifråga-

varande anslag såsom oundgängligen nödvändigt, om institutet skulle kunna fylla sin uppgift såsom undervisningsanstalt. I denna kammare antogs äfven förslaget utan diskussion, men de tvenne ledamöter, som reserverat sig, lyckades slå omkull förslaget i Andra Kammaren med en majoritet af 5 röster, på den grund, att, eftersom skosmedjan 1876 lemnat en behållning af 6,000 kronor, var den summa af 600 kronor, som nu beräknades såsom inkomst af nämnda smedja, alldeles för låg. Det framhölls likväl, och det har visat sig äfven i år, att inkomsterna af denna smedja numera gått ned till en obetydlighet.

Det är sant, att skosmedjan 1876 gaf en behållning af 6,000 kronor. Men det var ett enstaka förhållande. Under de sista åren, då veterinärinstitutet var på sin gamla plats, från 1873 till 1880, var behållningen 2,523 kronor om året. Sedan institutet flyttades till sin nya plats, har behållningen i medeltal under åren 1881—1888 utgjort 665 kronor, och under de tvenne sista åren har behållningen gått ned, 1887 till 228 kronor och 1888 till 239 kronor, således en ren obetydlighet.

De tvenne reservanterna från förlidet år sitta äfven nu i statsutskottet, men de hafva icke nu reserverat sig, och derigenom hafva de erkänt, att de misstagit sig, då de trodde, att skosmedjan skulle kunna inbringa 6,000 kronor eller något deråt.

Skälet, hvarför inkomsterna nedgått så betydligt, är lätt funnet. Först och främst är institutet nu förlagdt på en särdeles aflägsen plats. Dernäst har det utbildat skickliga hofslagare, som slagit sig ned och utöfva sitt yrke i Stockholm. Icke mindre än 6 sådana skosmedjor finnas på Ladugårdslandet, mera centralt belägna än veterinärinstitutet, hvilka förestås af personer, som utbildats i sitt yrke vid institutet. Förut hade institutet skoningen vid svea artilleriregemente och pontonierbataljonen, men dessa hafva nu sina egna smedjor. Icke heller kan institutet, såsom andra hofslagare pläga göra, gifva gratifikationener åt kuskarne, för att de skola föra sina hästar dit. Således är det en försvinnande liten inkomst, som institutet har af skosmedjan.

Emellertid är det omöjligt för institutet att upprätthålla sin verksamhet utan detta anslag äfven för innevarande år. Så snart Riksdagen förlidet år beslutat att icke bevilja detta anslag, ingick institutets styrelse till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t ville af om händer hafvande medel anvisa beloppet för innevarande år, emedan institutet ansåg sig icke i stånd att uppehålla sin verksamhet utan detta. Institutet hade 5,000 kronor i besparing från 1884, men dessa besparingar hafva helt och hållet gått åt. Vid fjolårets början återstodo 329 kronor, men vid årets slut hade det en brist på 595 kronor. Det låter må hända mycket denna summa för diverse utgifter, men dessa utgifter äro af mångfaldig art; förlidet år utgick dertill oaktadt alla möjliga inskränknigar:

till instruksionsmedjan	632: 94
„ laboratoriet	366: 03
„ anatomisalen	742: 19

Transp. 1,741: 16

*Extra anslag
till veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

	Transp.	1,741: 16
<i>Extra anslag till veterinärinstitutet i Stockholm.</i> (Forts.)	till obduktionssalen	194: 96
	” museer	214: 95
	” biblioteket	827: 73
	” kirurgiska instrument	349: 76
	” inventarier	299: 93
	” bränsle	2,215: —
	” vatten	297: 80
	” lyse	1,046: 90
	” städning och tvätt m. m.	744: —
	” till ambulatoriska kliniken	600: —
	” arfvode åt sekreteraren i lärarekollegiet	400: —
	” öfriga omkostnader	868: 11
		9,800: 30

Dessa utgifter uppgingo således förlidet år till 9,800 kronor 30 öre, och härtill hade institutet endast ett anslag på 6,000 kronor. Det är naturligtvis omöjligt att göra besparingar på en del saker, såsom bränsle, vatten, renhållning o. s. v., utan besparingarna måste göras på undervisningsmaterielen, hvilket är ett särdeles beklagligt förhållande, i synnerhet som elevantalet ökats ofantligt. Det utgjorde 1879 29, men har under de senare åren varit mellan 70 och 80.

Utskottet motiverar sitt afstyrkande af dessa 5,000 kronors beviljande för innevarande år på det sätt, att "skulle behovet i fråga verkligen visa sig vara oafvisligt, lärer väl Kongl. Maj:t kunna från åttonde hufvudtitelns allmänna besparingar bereda medel för dess tillgodoseende", men efter det försök, som institutet redan gjort hos Kongl. Maj:t, och då Kongl. Maj:t förklarar, att medel saknas för beviljande af den begärda hjälpen, måste jag yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och jag hoppas, att kammaren vill bifalla densamma.

Herr vice talmannen: Då kammaren under punkten 29 bifallit att på ordinarie stat bevilja en förhöjning i anslaget till veterinärinstitutet af 5,000 kronor, måste ju kammaren dermed också hafva godkänt behovet af denna anslagsökning. Inom utskottet bestreds emellertid på det liffigaste att utsträcka förhöjningen äfven till det nu löpande året, eller 1889, hvilken fråga behandlas i den punkt, som nu är föredragen. Det enda skäl, som anfördes mot beviljande af detta anslag, var, att då Riksdagen afslog anslaget i fjol, skulle det icke vara lämpligt, att Riksdagen beviljade det för i år. Förlidet år begärdes icke något särskildt anslag för år 1889, utan i fjol begärdes anslagets uppförande på ordinarie stat; och i sjelfva verket har kammaren liksom statsutskottet ändrat det förlidet år fattade beslutet, då den nu beslutat uppförande af 5,000 kronor på ordinarie stat. Den kongl. propositionen förlidet år angick icke särskildt år 1889 och kan således icke anses hafva afsett 1889 mer än något annat år. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke finna, att det för Riksdagen ligger det ringaste förnärmande uti att bevilja anslaget för

1889, på sätt i denna punkt blifvit yrkadt; och då behovet är fullt konstateradt, såsom den föregående talaren, ordföranden i veterinärinstitutets styrelse, ådagalade, har jag icke tilltrött mig att i kammaren yttra mig mot ett sådant anslag. Jag anhåller således om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Extra anslag till veterinärinstitutet i Stockholm.
(Forts.)

Grefve Sparre:

Herr statsrådet Wennerberg: Man finner på sid. 51 i statsutskottets föreliggande utlåtande, i den sista punkten af motiveringen, påpekadt, att "om behovet i fråga verkligen skulle visa sig vara oafvisligt, lärer väl Kongl. Maj:t kunna från åttonde hufvudtitelns allmänna besparingar bereda medel för dess tillgodoseende". Statsutskottet tyckes här verkligen erkänna, att det inser befintligheten af en brist för institutet, en brist, som nu är känd och svårligen torde kunna på något annat sätt fyllas än genom ett anslag, som af Riksdagen beviljas. Den framställda begäran om höjande af det ordinarie anslaget har bifallits. Förslaget om ifrågavarande extra anslag tyckes Riksdagen dock vilja besvara endast med en hänvisning till de medel, som finnas på hufvudtitelns allmänna besparingar.

Det är fullkomligt riktigt, såsom den siste talaren nämnde, att vid årets slut fans på dessa besparingar den för hela hufvudtiteln ringa summan af ungefär 29,000 kronor; men jag vill upplysa derom, att af dessa äro redan för innevarande år disponerade mer än 9,000 kronor, och hvad som återstår uppgår således icke till 20,000 kronor. Skulle nu häraf först tagas dessa 5,000 kronor, och Riksdagen vidare anvisa samma utväg i andra fall, då ej anslag beviljas, hemställer jag till hvar och en, som vet, huru mycket dessa besparingar i alla händelser anlitas, om detta är rätta sättet att reda sig. Jag beklagar att 8:de hufvudtitelns besparingar äro så små som de äro; och för att låta dem åter växa finnes väl iutet annat och rättare sätt än att gå till Riksdagen och begära nödiga anslag, ty besparingarna böra ej användas annat än för tillfälliga och oförutsedda utgifter. För min del har jag mycket svårt att inse, huru man under innevarande år skall kunna med dessa besparingar åstadkomma den hjälp, som dermed är egentligen afsedd att lemnas, om de på detta sätt från flera håll skola anlitas.

Det är en känd sak, att brist uppstått för veterinärinstitutet, och det enda rätta sätt att gå till våga för att få denna brist fylld, som i annat fall på ett eller annat sätt fortfarande kommer att besvara Kongl. Maj:t och Riksdagen, är just det sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Jag kan därför icke annat än instämma i det yrkande, som gjorts af de tvenne föregående talarne.

Herr Almén: Då jag deltagit i utskottets behandling af detta ärende och dervid biträdt majoritetens mening, skall jag bedja att få nämna de skäl, som för mig här vid lag varit bestämmande.

Då frågan om veterinärinstitutets anslag kom före i utskottet, ställdes den genast så att säga på sin spets i så måtto, att från Andra

Extra anslag
till veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)

Kammarens ledamöter yrkades, att de nya anslagen skulle uppföras på *extra* stat, men då man å andra sidan framhöll det ständiga behöfvat, som icke kunde tillfredsställas genom ett extra anslag, samt nödvändigheten af att sätta detsamma på *ordinarie* stat, lyckades man verkligen genomdrifva detta; på samma gång måste man dock gå in på hvad som fordrades, eller att man borde gifva med sig i afseende på det af Kongl. Maj:t begärda anslaget för en gång af 5,000 kronor, hvarmed den brist, som redan uppstått, skulle täckas. Tillmötesgåendet i detta afseende gjorde, att det blef majoritet för den meningen, att *ordinarie* anslaget till veterinärintitutet borde höjas. Behöfvat erkändes, och Kongl. Maj:ts förslag gick igenom i sin hufvudsakliga del, och det torde väl förtjena erinras derom, ty medel äro nu för all framtid beredda för detta ändamål, derest utskottets förslag bifalles.

Man har gjort en häntydan derpå, att det nu ifrågavarande behöfvat skulle kunna tillgodoses genom anslag från hufvudtitelns besparingar, men detta torde icke vara lämpligt, ty, såsom känt är, äro nämnda tillgångar i hög grad inskränkta i förhållande till de många anspråk, som på dem ställas. Det finnes då enligt min tanke icke någon annan utväg än att, eftersom det gäller en så liten summa, reda sig med hvad såsom *ordinarie* anslag erhållits. Såsom vi nyss hört, äro institutets från föregående år gjorda besparingar redan förbrukade, och då nu bristen dertill uppgår till 5,000 kronor, häntyder detta på en årlig brist af mer än 1,000 kronor. Då emellertid institutets årsanslag nyligen höjts med ett tusen och med nästa år för framtiden antagligen kommer att höjas med 5,000 kronor om året, så frågar jag, om det icke är tänkbart, att institutet genom denna betydliga förhöjning skulle blifva i stånd att på 2 å 3 år betäcka en så jemförelsevis ringa brist, utan att därför behöfva anlita hufvudtitelns besparingar. Mig synes att en sådan utväg, som den nyss nämnda, icke skulle vara omöjlig. Jag lemnar derhän hvad som från Andra Kammaren i utskottet framhölls, att det skulle vara något sällsynt och antagligen aldrig förut hafva inträffat, att man på en gång beviljade ett så stort anslags sättande på *ordinarie* stat och tillika beviljade ett särskildt belopp för innevarande år till täckande af en uppkommen brist, sedan Andra Kammaren förliden riksdag nekat just denna summa. Mig synes att när en så betydlig höjning i årsanslaget egt rum, så bör täckandet af denna lilla brist ej välla några större svårigheter. Då jag önskade, att det större anslaget skulle gå igenom, lät jag det lilla falla, och jag undrar, om det icke vore skäl i att kammaren betraktade saken från samma synpunkt. Jag tror att Andra Kammaren, om man ställer saken på sin spets, lätt skulle kunna göra så väl det ena som det andra anslaget om intet. Vi veta, att den Andra Kammaren vid förra riksdagen segrade i den gemensamma voteringen, och att det då begärda anslaget afslogs.

Jag har icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag, men jag har ansett mig skyldig att redogöra för min ståndpunkt i föreliggande fråga.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och tal-
mannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner,
först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt
och sedan derpå att Kammaren, med afslag å utskottets hemställan,
skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, samt
förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara
med öfvervägande ja besvarad.

*Extra anslag
till veterinär-
institutet i
Stockholm.
(Forts.)*

Herr *Björnstjerna* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes,
justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 70 punkten af
sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller
Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut, sedan jemväl den för-
seglade sedeln öppnats, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—34;

Nej—35.

71 och 72 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

73 punkten.

Herr statsrådet *Wennerberg*: Här är åter ett anslag, för hvil-
ket det tycks vara utskottets mening, att medel skola tagas från
åttonde hufvudtitelns allmänna besparingar.

Detta etnografiska museum, som grundades 1874 och i sin början
var ganska litet, har sedermera vuxit rätt betydligt, och detta mest
genom gåfvor. Tillväxten skedde till en början långsamt men ökades
hastigt under senare följande tider, och det dröjde icke länge, innan
man måste anlita staten om hjälp för underhåll och tillsyn af dess
samlingar. Sådan hjälp har också under flera år lemnats till icke
ringa belopp, nemligen 2,000 kronor om året, så att till denna lilla
institution af statsmedel utgått tillsammans nära 20,000 kronor. Det
är ifrågasatt, att äfven för i år det sedvanliga anslaget skulle lemnas,
men, såsom jag nyss nämnde, anser jag icke de allmänna besparin-

*Anslag till
naturhistori-
ska riksmu-
seets etnogra-
fiska samling*

*Anslag till
naturhistori-
ska riksmu-
seets etnogra-
fiska samling.*
(Forts.)

garna vara i tillfälle att vidare tåla vid så starka utlägg. Det rigtiga är, att sedan en institution hunnit blifva så ordnad, som den ifrågavarande nu är, bör den också ega ett gifvet anslag för att kunna skötas på fullt lämpligt sätt. Den har hittills lefvat på åttonde hufvudtitelns allmänna besparingar samt den tillfälliga hjälp, som kunnat erhållas från vertebratafdelningen vid muséet. Nu finner sig icke heller denna kunna lemna mer än ett obetydligt understöd. Under sådana förhållanden är det nödvändigt att med statsanslag understödja institutionen, i fall den verkligen är af beskaffenhet att förtjena något understöd. Hvad dess kvantitativa värde beträffar, har den genom senare årens gåfvor vuxit högst betydligt. Den är inrymd i 14 rum, och omkostnaden för dess tillsyn är gjord så billig som möjligt. Det är under professor Smiths ledning som en yngre man sköter detta uppdrag, och för öfrigt äro anställda endast tvenne uppässande dalkullor, alla dessa mycket tarfligt aflönade. Utskottet säger dock i slutet af motiveringen till sin förevarande hemställan, att "det vill synas utskottet, som om vården och underhållet af ifrågavarande etnografiska samling, derest lämpliga anordningar vidtagas, utan svårighet skulle kunna bestridas med de medel, som hittills varit för ändamålet tillgängliga". Hvilka dessa "lämpliga anordningar" skulle vara, är för mig fullkomligt obekant. I fråga om sparsamhet är den med största omsorg iakttagen, och i fråga om den vetenskapliga anordningen torde hvar och en, som har insigt i detta ämne, finna, att den är i hög grad berömvärd. Det är just den, som gör denna lilla samling värdefull och äfven ställer dess kvalitativa värde högt. Både till innehåll och omfång förtjenar den således hägn. Den har också från vetenskapsakademien fått det vitsordet, "att akademien, hvilken redan förut flera gånger funnit sig böra inför Kongl. Maj:t framhålla behovet af ett särskildt årligt anslag för den etnografiska samlingen, vid detta tillfälle så mycket mindre tvekat att med sitt förord beledsaga ifrågavarande framställning, som denna samling numera så betydligt tillväxt, att den finge anses bilda en särskild, fristående afdelning af riksmuseet".

Under sådana omständigheter torde det anslag, som Kongl. Maj:t begärt, långt från att anses mycket stort, i sjelfva verket vara så knappt tilltaget som möjligt. Man skulle kunna säga, att det kan ju gå an att lemna en mindre summa. Ja, det är möjligt, att någon hjälp kunde vara att vänta från akademiens andra afdelningar, hvarigenom denna samling ändock skulle kunna ordnas och underhållas på ett densamma värdigt sätt, men att göra räkning på något större bidrag från hufvudtitelns besparingar, och om meningen är att från detta håll fortfarande hjälp anses kunna skaffas, torde kammaren, på grund af hvad jag sagt, finna billigt, att jag för min del motsätter mig detta på det högsta. Under förlidet år mötte stora svårigheter att tillfredsställa de fullt befogade anspråk på besparingarna under hufvudtiteln, som då stüldes på desamma, och efter de beräkningar, som nu äro gjorda, visar sig summan, som återstår för detta år, ytterst liten och obetydlig i förhållande till anspråken.

Jag tager mig dertför friheten yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Wærn: Den, som något intresserar sig för den etnografiska samlingen, kan icke finna det annat än högst glädjande att se, huru stor och vacker den under tidens lopp blifvit. Att någon kostnad måste vidkännas för underhållet af en sådan samling, torde vara alldeles klart; man riskerar ju annars att alltsammans blir förderfvadt, och jag tillåter mig då fråga: äro de medel, som för detta ändamål behöfvas, allt för stora, för att svenska staten skall kunna gå ut dermed? Eller skola vi nödgas helt och hållet skrinlägga hela samlingen? De penningar, som hittills utgått, till ett vetenskapligt biträde 1,200 kronor samt till tvenne dalkullor 40 och 45 kronor i månaden, utgöra tillsammans 2,220 kronor om året. Nu har intendenten begärt, att det vetenskapliga biträdet må, för att mer odeladt kunna egna sin verksamhet åt dessa samlingar, utöfva den tillsyn, som behöfves samt i vetenskapligt hänseende bearbeta och på allt sätt främja dem, komma i åtnjutande af en till 200 kronor i månaden förhöjd afföning. Härom säger utskottet, att utskottet anser det icke behöfligt, därför att "detta biträde uppenbarligen bör med denna sysselsättning kunna förena jemväl annan verksamhet i ganska vidsträckt omfattning", och med den stränga sparsamhet, som nu gör sig gällande, anser jag mig böra böja mig för ett sådant skäl, men det blir då så mycket mindre tid egnad åt samlingen. Men i afseende på öfriga behof hemställer jag till statsutskottet och till kammaren, om det icke vore skäl att gifva hvad Kongl. Maj:t begärt, då chefen för ecklesiastikdepartementet förklarar värden af ifrågavarande samling icke längre kunna bekostas af de hittills tillgängliga medlen. Hvad skulle man göra, om anslag uteblefve från så väl det ena som det andra hållet? Visserligen kan man få höra sägas, att akademien är rik och att den må fylla behofvet af sina tillgångar, men först och främst är att märka, att samlingarna icke äro akademiens utan statens, och vidare att akademien väl kan kallas rik, men på hvad sätt? Akademien har fått stora donationer, men alla äro gifna med uttryckliga föreskrifter, huru räkntorna skola användas. Den största donationen är t. ex. Bergianska trädgården. Donator har äfven der föreskrifvit, huru penningarne skola användas, och akademien måste med så mycket större samvetsgrannhet ställa sig gifna föreskrifter till efterrättelse, som den redan fått utagera tvenne processer på grund af förmenta afvikelser derifrån. Vidare finnas andra donationer till publicerande af vetenskapliga arbeten och andra till stipendier och reseanslag o. s. v. och för allt finnas bestämda föreskrifter. Det gifves därför ingen annan resurs än att, då tillika hufvudtitelns besparingar icke härtill lemna tillgång, fästa något afseende vid det kongl. förslaget. Jag hemställer då först och främst, att kammaren ville bifalla ett anslag, så stort som det samlingen hittills fått. Men sedan, mine herrar, är det verkligen det rigtiga sättet att värda och underhålla en dylik samling, att hafva der gående ett vetenskapligt biträde för 100 kronor i månaden samt tvenne kullor, som skola tillse, att de besökande icke stjåla eller plocka bort något, samt att, om någon ytterligare kostnad eller den minsta utgift skulle ifrågakomma t. ex. för tillfälligt inköp af något lämpligt föremål, som erbjudes för billigt pris, den ringaste tillgång dertill ej

Anslag till naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling.
(Forts.)

Anslag till naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling.
(Forts.)

skulle finnas? Men oafsedt detta, böra sakerna äfven konserveras för att så mycket som möjligt hindra deras förstöring, och så händer det, att de i alla fall gå sönder, och då behöfves lagning. Allt detta kostar penningar, mer eller mindre. Dessa dyrbara och vackra sidentyger t. ex. måste för att väl konserveras underkastas en mycket sorgfällig och kostsam behandling. Är det då icke skäl att äfven åt samlingen anslå de 580 kronor, som enligt Kongl. Maj:ts förslag äro för ofvan berörda ändamål afsedda? Summan är icke stor, i synnerhet då man derigenom blefve satt i tillfälle att vårda samlingen så väl som möjligt, och om några kronor skulle blifva öfver, hvilket man icke vet, skulle man derigenom kunna hindra ett och annat dyrbart föremål, som till billigt pris erbjudes, att gå ut ur landet. Vid en utställning, som, så vidt jag minnes, 1884 egde rum, erbjödes samlingen många utmärkta föremål, men dessa hafva måst stanna i enskilda personers besittning och gå troligen förr eller senare till utlandet. För kort tid sedan erbjödes en mycket vacker enskild samling för billigt pris, men äfven från detta förvärf måste man afstå. Det är icke alltid man får gåfvor, men att afstå för framtiden från förökande af samlingen är för hvar och en, som intresserar sig för densamma, mycket nedslående.

Såsom jag förut nämnde, är det hufvudsakligen för vården af samlingarna, som det begärda anslaget är af nöden. Jag hemställer därför först värdsamt om bifall till ett anslag af 2,220 kronor, motsvarande den summa af 2,200 kronor som hittills utgått. Här af hafva 2,000 kronor af Kongl. Maj:t från tillgängliga medel lemnats och de 200 hafva utgått från vertebratafdelingens inom museet medel. Men som denna tilltagit och sjelf är i stort behof af penningar för vården m. m. af hithörande rika samlingar af uppstoppade djur, kan den ej längre afse något nämnvärdt belopp för ett för dess eget så främmande ändamål som det etnografiska museets. För det vetenskapliga biträdet har en fördubbling i löneförmåner ifrågasatts, men det är häremot statsutskottet opponerar sig, då det talar om att denne bör hafva tid att med ifrågavarande verksamhet förena annan i vidsträckt omfattning. Då vidare ett anslag för vården och underhållet af samlingen, häruti inbegripet reparationskostnader och anskaffandet af montrer m. m., mest är af behofvet påkalladt, inskränker jag mig att ytterligare endast föreslå hvad som enligt Kongl. Maj:ts proposition för sistnämnda ändamål afsågs, och hemställer, att kammaren med anledning af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning ville till museets etnografiska samling anslå en summa af 2,800 kronor.

Herr Forssell: Likasom man kan förstå och loforda, att herr departementschefen, då han befunnit sig inför en genom långvarig konsumtion af besparingar nästan utsvulten hufvudtitel, för Riksdagen framlagt en ovanligt stor mängd anslagsfordringar, så kan man också, åtminstone förstå, att statsutskottet vid åtskilliga af dessa anslagsfordringar funnit sig manadt att tillfredsställa sin besparingslust. Men i det fall, som nu föreligger, tror jag att kammaren skall inse, att besparingen icke är på sin plats.

Till hvad förut här blifvit anfördt om den ifrågavarande samlingen vill jag blott tillägga en erinran derom, att den är en i sitt slag verkligen ganska dyrbar och för våra förhållanden ovanligt rik samling. Den innehåller en mängd nummer, som äro uppsatta och ordnade så långt utrymmet medgifvit. Men den största delen deraf befinner sig ännu i ett magasin. Ett fortsatt ordnande och uppsättande är således af nöden, och när denna samling en gång blifvit fullständigt utstald, kommer den att blifva en af de vackrare i norden. Den innehåller dyrbara minnen från våra upptäcktsresandes tid, från Sparrmans färder tillsammans med upptäcktsresanden Cook, från våra stora örlogsexpeditioner, från de senaste svenska upptäcktsresandena i Afrika och framför allt dyrbara samlingar från de stora polarfärderna. Hela samlingen, sådan den nu är uppstald, består dels af vapen och klädedrägter från de egentliga naturfolken, dels i den andra afdelningen af dyrbara konstindustriella föremål, till stor del hemtade från Ostasien. Dylika samlingar, som staten en gång mottagit i sin vård, kan den naturligtvis icke låta förfaras, helst då dessas upprätthållande kostar så obetydliga anslagssummor som de här ifrågasatta. Då herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet emellertid förklarar, att hufvudtitelns besparingar icke tåla vid den utgift, som nu ifrågasättes, så hoppas jag, att statsutskottets herrar ledamöter icke skola motsätta sig herr Wærns förslag, att kammaren måtte bevilja *atminstone* det anslag, som fordras för att nödtorftligen upprätthålla samlingarna, det vill säga det af Kongl. Maj:t begärda anslaget med reduktion af den ifrågasatta förhöjningen af amanuensens aflöning, eller 2,800 kronor.

Anslag till naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling.
(Forts.)

Jag instämmer i herr Wærns förslag.

Herr vice talmannen: Äfven jag känner något de etnografiska samlingarna och det synnerligen aktningvärda och redbara arbete, som blifvit nedlagdt på dessas ordnande. Jag skulle således icke hafva velat deltaga i statsutskottets afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt, om jag icke med utskottets öfrige ledamöter delat den uppfattningen, att det begärda anslaget så till vida vore alldeles för högt, som der beräknats 200 kronor i månaden åt en amanuens. Det synes alldeles uppenbart, att en amanuens icke kan komma att uteslutande sysselsätta sig med sin befattning vid detta museum; och följaktligen bör den aflöning, som han nu uppbär, eller 100 kronor i månaden, vara för honom tillfredsställande.

Då emellertid nu en reduktion af anslaget blifvit föreslagen af tvenne utaf kammarens ledamöter, och proposition yrkats på bifall till 2,800 kronor, eller en minskning af hvad Kongl. Maj:t begärt med ett belopp, motsvarande 100 kronor i månaden för en amanuens, så anhåller jag att få förena mig med dessa herrar i deras yrkande på ett anslag för ifrågavarande ändamål af 2,800 kronor.

Herr statsrådet Wennerberg: Jag har ingenting emot den nu föreslagna minskningen af det begärda anslaget, utan förenar mig med den siste ärade talaren med afseende på beloppet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt endast yrkats, att Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning med den ändring, att anslaget bestämdes till 2,800 kronor.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets ifrågasvarande hemställan och vidare på antagande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

74—86 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

87 punkten.

*Anslog till
föreläsnings-
kurser för
arbets-
klassen.*

Herr Billing: Det anslag, som i denna punkt beröres, har under flera föregående år beviljats och därför fästes väl icke någon synnerlig uppmärksamhet vid detsamma, då det nu åter föreslås. Då det är första gången jag är i tillfälle att vara med om detta anslags beviljande, anhåller jag emellertid att rörande detsamma få uttala några tankar, hvilka jag vet icke blott äro mina egna utan delas af många, kanske äfven inom Riksdagen, men säkerligen der utanför.

Anslaget till föreläsningskurser för arbetsklassen kan betraktas från tvenne olika synpunkter, och utgår man från den ena, kan man icke gifva åt nyttan af detta anslag någon synnerlig hög valör, men från en annan synpunkt kan man med glädje vara med om att bevilja detsamma. De kunskapsresultat, som blifva frukten af sådana föreläsningar, tror jag icke böra uppskattas så synnerligen högt. Den som, i likhet med mig, under många år åhört föreläsningar och själf hållit sådana, har nog kommit till en liflig öfvertygelse derom, att föreläsningformen är en undervisningsform, hvilken, om den skall medföra några synnerliga resultat, fordrar ganska viktiga förutsättningar, icke blott hos föreläsaren utan kanske ännu mera hos åhöraren. Vid universiteten, der denna undervisningsform är den vanliga, har man därför mer och mer kommit till den öfvertygelsen, att densamma behöfver suppleras med andra former för undervisning, och det går inom universiteten, så vidt jag vet, en sträfvan att åstadkomma en sådan supplerande form. Då förutsättningarna att följa ett teoretiskt föredrag naturligtvis hos arbetarne icke kunna vara synnerligen stora, tror jag icke att dessa föreläsningar kunna mycket högt skattas från undervisningssynpunkt.

Men de kunna hafva ett annat syfte. Vid mer än ett tillfälle har, under loppet af denna riksdag, blifvit framhållet det önskvärda uti, att man måtte sörja för att våra arbetare måtte få en tillvaro, som mera motsvarar en människas allsidiga behof, än den de i allmänhet ega. I sådana uttalanden instämmer jag af allt mitt hjerta. Arbetet är en faktor i lifvet, men hvilat är en lika nödvändig faktor

deri. Vederqvickelse, förströelse och social glädje äro ett lifsbehof och icke ett konstladt behof. Det synes mig också som om detta behof på ett särskildt sätt gjorde sig gällande hos de lägre klasserna just i våra dagar. Om vi kunde analysera alla dessa religiösa och politiska sammankomster, som hållas rundt omkring i vårt land, tror jag vi skulle finna, att en mycket stor procent af dem har sin grund visserligen äfven i annat men icke minst i behovet af social vederqvickelse. De äro för mig ett uttryck af ett trängande behof hos den lägre befolkningen att få någon hvila, att få någon förströelse gent emot det dagliga släpet. Från denna synpunkt sedt synes det mig som om samhället, både kommun och stat, hade fullt skäl till att i sin mån bidraga till att tillfredsställa detta verkliga behof, och, lika visst som jag, såsom medlem af en kommun, har varit med om att yrka bifall till ett anslag till föreläsningar för arbetarne, lika visst och med lika stor glädje skall jag vara med om att såsom riksdagsman gifva min röst åt ett anslag i sådant syfte. Jag tror nemligen icke att, om man gifver ett sådant anslag, man behöfver genom detsamma gifva bevis på att man kommit i ett läge, som skulle påminna om den ställning hos det gamla romerska folket, som fick sin lösen i de ganska betecknande orden "panis et circus".

*Anslag till
föreläsnings-
kurser för
arbets-
klassen.
(Forts.)*

För att dessa anslag verkligen skola vara till gagn, ligger det naturligtvis vikt på, att de användas på ett sätt, som motsvarar deras syfte, som beviljat dem. Riksdagen har också såsom villkor för åtnjutande af sådana anslag bland annat uppställt, att anstalterna skola förfoga öfver *kunniga och dugliga och för denna undervisning lämpliga lärarekrafter*.

En mycket viktig fråga är då: blir verkligen detta anslag öfver allt användt så, som vi önska att det måtte användas? Jag har icke den ringaste anledning att misstänka sättet, hvarpå dessa anslag i allmänhet användas. Jag tror, att de i allmänhet användas väl, men jag tror mig hafva fullt berättigadt skäl att misstänka, att det på ett ställe och inom en anstalt icke användes så som det borde användas. Jag syftar nu, såsom herrarne kanske redan anat, på arbetareinstitutet i Stockholm. Vi läsa i tidningarna hvarje vecka eller åtminstone hvarje månad en uppgift på föreläsningar, som der hållas, och bland namnen på föreläsarne förekommer mer än ett, som i vårt land skaffat sig en ganska bedröflig klang. Jag fäster mig nu blott vid *ett* namn, nemligen på den främste föreläsaren, hvilken också står såsom föreståndare för detta institut. För att herrarne må kunna bedöma, huru vida jag kan hafva någon objektiv grund för min misstanke, ber jag att få föra herrarnes uppmärksamhet tillbaka på en punkt. I fjol — man hade dertill funnit lämpligt att välja sjelfva påskdagen — konstituerades här i Stockholm ett samfund, som kallar sig det "Utilistiska samfundet". Ur dess program, som jag här håller i min hand, ber jag att få uppläsa endast en punkt, den viktigaste, som angifver detta samfunds sträfvan och syfte. Den lyder så:

"Det uppträder afgjort emot hela den kristna verldsåskådningen, bekämpar all tro på något öfvernaturligt".

Detta är rena verba, mine herrar! Jag undrar om icke en rys-

Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbets-
klassen.
(Forts.)

ning går eller åtminstone bör gå igenom allas våra hjertan, när vi höra, att det bildats ett samfund, som gjort till sin uppgift att hos vårt folk bekämpa icke blott en viss form af teologi, icke blott en viss form af kyrkoordning utan hela den kristna verldsåskådningen och tron på någonting öfvernaturligt.

Att de personer, som stiftat detta samfund, icke äro loja och likgiltiga för den uppgift, som de ställt sig före, ber jag att få betona. Detta samfund bildades under ordförandeskap, såsom här står i samfundets berättelse, af d:r Anton Nyström. De stadgar, ur hvilka jag nyss citerade en punkt, äro författade af en redaktionskomité, i hvilken suttit herrar V. Lennstrand, d:r A. Nyström, redaktör Hj. Branting och H. Bergegren. Om man känner dessa mäns verksamhet, så vet man, att de icke suttit stilla och tysta. Den ene har gjort sig känd på det mest förfärliga sätt från de s. k. sedlighetsdiskussionerna, en annan är ledare för alla de sociala mötena, den tredje reser omkring i landet och håller föredrag, med anledning af hvilka han anklagas och dömes för hädelse, och den fjerde är föreståndare för arbetare-institutet och åtnjuter statsanslag för sin föreläsningsverksamhet för arbetarne.

Nu kan man möjligen emot mig invända, att det väl icke är så farligt att hafva en sådan föreläsare. Redan i det jag haft äran anföra synes mig ligga alldeles tillräckligt för att visa, att denne man icke kan fylla det vilkor, som Riksdagen uppställt: att för denna undervisning skola användas härför lämpliga lärarekrafter. Man kan invända, att föreläsningsverksamheten behöfver icke hafva något inflytande af den ståndpunkt, som är angifven i det utilistiska samfundets konstitution. Bland vilkoren för att få åtnjuta understöd står också detta, att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid föreläsningarna eller undervisningen äro förbjudna, och det förekommer väl icke några politiska eller religiösa föreläsningar. Till svar på denna fråga ber jag att få uppläsa föreläsningsprogrammet för innevarande läsår. Det utgafs förliden höst. Det ämne, som föreståndaren skulle behandla under sina föreläsningar, uppgifves vara *kulturhistoria*, men herrarne veta, att kulturhistoria på senare tider blifvit en term, i hvilken man gömmer hvad som helst. För att man nu icke måtte på något sätt taga miste om hvad som i *dessa* kulturhistoriska föreläsningar förekommer, så äro äfven detaljerna angifna. Jag skall be att få nämna några af dem. Der behandlas bland annat: "folkrätten, kommunistiska rörelser i nyare tider, politiska ekonomiens grundläggande, protektionismen och frihandeln, rationalismen och pietismen i kyrkan — — — reaktionen i Europa efter den första franska republiken, revolutionerna 1830, 1831 och 1848, enväldet i Danmark och grundlagen 1849, Norge sjelfständigt rike, Eidsvoldsförfattningen, revolutionen i Sverige 1809 — — — nutidens ekonomistiska och socialistiska teorier".

Tro herrarne, att man kan föreläsa öfver dessa ämnen utan att föreläsa politik och religion? Tro herrarne, att man kan föreläsa öfver dessa revolutioner och socialistiska rörelser m. m. utan att föreläsa politik? Tro herrarne att det är möjligt att föreläsa om ratio-

nalism och pietism utan att beröra de religiösa stridsfrågorna? Jag tror det icke. Jag anser det vara fullkomligt omöjligt och när jag säger, att den ifrågavarande föreläsaren säkerligen icke föreläser öfver dessa ämnen utan att deri framlägga sin positivistiskt utilistiska ståndpunkt, så säger jag icke något, som innebär den ringaste chikan, utan jag säger något, som jag skulle säga, vice versa, om mig sjelf. Det vore för mig omöjligt att föreläsa öfver dessa ämnen utan att deri annonsera min ståndpunkt, och jag skulle anse det såsom en chikan, om någon påstode att min ståndpunkt icke gjorde sig gällande, då jag behandlade och sökte undervisa menniskor i sådana frågor.

Då kommer jag till den fråga, som jag här velat framställa och som, jag upprepar det, jag framställer i många, många människors namn: är det skäl att svenska staten beviljar anslag åt en verksamhet af denna art? Då jag är öfvertygad derom, att man icke kan göra någon menniska, han må vara konung eller arbetare, ett större ondt än att taga från honom hans kristna tro, och då jag fruktar, att dessa föreläsningar i sin mån bidra till att taga från arbetarne deras kristna tro, kan jag icke hafva sett dessa föreläsningars hållande utan bekymmer och utan förvåning deröfver, att statsanslag kan beviljas för en sådan verksamhet.

Hvad skall jag nu sluta med? Hvilket yrkande skall jag väl göra? Jag vill icke beröfva våra arbetare dessa föreläsningar. Jag unnar dem innerligen gerna den vederqvickelse, som dessa föreläsningar skänka dem. Jag vill icke att de oskyldige skola lida för den skyldige, och då nu det anslag, som här föreslås, icke är ett anslag för den gångna tiden utan för den kommande, och det således icke är afgjort, att det kommer att utdelas till detta institut, såsom hittills, så vida der bedrifves samma verksamhet, utan det tillhör regeringen att utdela detta anslag efter bepröfning af förhållandena, så vill jag icke yrka någonting annat än bifall till det här föreliggande förslaget, men med den innerliga och allvarliga förhoppning, att detta anslag icke måtte komma att användas i ett syfte, som står rakt i strid med det, som har bestämt Riksdagen, då den beviljat ifrågavarande anslag.

Jag yrkar bifall.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

88 punkten.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag har icke inom utskottet deltagit i behandlingen af 8:de hufvudtiteln. I annat fall skulle jag i denna punkt yrkat bifall till hela det belopp, som Kongl. Maj:t föreslagit. Jag anhåller nu att få gifva skäl, hvarför jag önskar att dessa 2,000 kronor, som statsutskottet afstyrkt, måtte af Riksdagen bifallas.

Det nuvarande anslaget till precisionsnivelleringsarbeten har fortgått sedan 1885, och under denna tid har ett icke obetydligt material blifvit samladt, som nu måste tillgodogöras. Det pågår årligen, ja,

*Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbets-
klassen.
(Forts.)*

*Anslag till
precisions-
nivellerings-
arbeten m. m.*

*Anslag till
precisions-
nivellerings-
arbeten m. m.*
(Forts.)

man kan säga dagligen, inom vårt land afvägningar och nivelleringar i alla riktningar, för anläggande af jernvägar, landsvägar, för kanal-förslag, aftappningar af sjöar, utgräfningar af kärr och moras, för uppgörande af kartor för topografiska och ekonomiska ändamål m. m. Alla dessa afvägningar hafva, hvar för sig, sitt värde och motsvara det ändamål, för hvilket de äro afsedda. De sakna dock samband med hvarandra. Det finnes icke någon gemensam utgångspunkt, från hvilken man kunde bestämma vallens verkliga höjd öfver vattenytan. De kunna således icke bidraga till att gifva en fullständig bild öfver vårt lands upphöjningar och sänkningar. Vanligen beräknar man sådana höjningar och angifver dem i så och så stor höjd öfver hatsytan, ett sätt, som är antaget i hela världen, men för att kunna göra detta med säkerhet måste man veta hvad som är hafvets medelvattenyta. Nu har, sedan urminnes tider, erfarenheten visat, att "svenska vallens" höjningar och sänkningar fortgå relativt till hafvet. Sedan början af förra århundradet har man begynt på östra kusten observera, i hvad mån dessa förändringar fortgingo, och såsom rättelse dervid inhuggit märken i bergen vid kusterna. Dermed har man fortsatt äfven under detta århundrade och för 40 à 50 år sedan fick lotsstyrelsen i uppdrag ett göra observationer vid lotsstationerna och fyrarne i riket. Så skedde äfven, och en lång serie af dylika afvägningar är uppgjord, men de lida dock af väsentliga brister. På många ställen måste denna verksamhet afbrytas under vintern, ty när hafvet fryser till, hafva lotsar och fyrvaktare ingenting att göra, och då upphör hela afvägningen. En annan olägenhet är, att detta arbete vanligen försigår långt ut i skärgården, der det är svårt att sammanbinda nivelleringsarbetena med dem, som ske på fastlandet. Slutligen äro dessa afvägningar, såsom de hittills bedrifvits, genom enkla uppmätningar medelst stänger, svåra att afläsa, ty de äro beroende på vattnets rörelser. På grund deraf vore det af vigt att, i samband med precisionsnivelleringarna på landbacken, anlägga vissa ställen, der man kunde någorlunda ostördt observera vattnets höjningar och sänkningar. Det är icke mera än fyra platser, der dessa observationer nu pågå, nemligen: Varberg, Ystad, Kungsholms fästning och Landsort. Platserna måste väljas så, att hafvet obehindradt kan komma dit, utan att stängas af skär och trånga sund, och dessutom måste dessa platser vara så belägna, att hafvets rörelser under storm och blåst så litet som möjligt inverka på nivelleringsarbetena. Man har därför på de platser, der afvägningarna verkställas, fått mura ordentliga brunnar ute i sjön, i hvilka apparater nedsättas. Brunnens nedre del står genom en horisontel kanal i förbindelse med hafvet, så att vattnet i brunnen stiger och faller med hafsvattnet, utan att allt för mycket vara oroadt af vågornas slag. På vattenytan i brunnen flyter en "frottör", från hvilken ett snöre leder upp till ett litet maskineri öfver brunnen, hvilket maskineri framför ett pappersark horisontelt, under det att en blyertspenna på papperet upphörligen uppritar vattenhöjden. Öfver brunnen är uppsatt ett litet trähus, som hålles så pass uppvärmdt, att ej vattnet fryser i brunnen. Jag har här i handen ett sådant pappersblad med den af maskinen automatiskt uppritade vattenhöjden för 24 tim-

mar. Som synes äro dess observationer i sitt ursprungliga skick oanvändbara. För att få någon nytta af dessa kartor måste man genom skalor uppmäta för hvarje timme, huru högt vattnet har varit. Dessa uppgifter sammanföras sedan i särskilda tabeller, för att finna medelvattenståndet för hvarje särskildt ställe. För närvarande har man öfver 100,000 sådana afmätningar att reducera i skalor och uppställa i tabellform. Sedan dessa tabeller äro uppgjorda, uttager man medelvattenhöjden för hvarje månad och för hvarje ställe, hvilka uträkningar sedan jemföras med hvarandra för att slutligen, genom de precisionsnivelleringar, som under topografiska corpsens ledning fortgå öfver hela landet, reduceras till en gemensam nollpunkt. På detta sätt kommer man till ett gemensamt nät öfver hela landet, genom hvilket man kan bestämma huru vattnet förhåller sig till landet och sålunda äfven angifva hafvets medelvattenstånd. På denna grund kan man sålunda afgöra den vigtiga vetenskapliga frågan, huru vida Östersjöns vatten är horisontelt eller icke. Enligt de uppmätningar, som verkstälts af preussiska generalstaben, har man kommit till det oväntade resultatet, att Östersjön skulle vid ryska kusten stå ända till 2 fot högre än vid Schlesvig-Holsteinska kusten. Äfven får man svar på den frågan, huru förhållandet är emellan Bottenhafvet och vattnet vid de södra kusterna af Sverige. Genom dessa observationer kan man äfven afgöra, huru vida den s. k. svenska vallen fortfarande höjer sig i vissa trakter, hvilket naturligtvis är af en stor praktisk betydelse för våra inomskärs-segelleder och mindre hamnar. Man kan nemligen då bestämma, huru vida dessa mindre hamnar grunda upp ej endast genom tillflöde af jord m. m., utan ock genom bottens stigning, hvilket är vida farligare.

Jag tror icke att denna fråga egde någon egentlig målsman inom utskottet, och var det sannolikt anledningen att Kongl. Maj:ts begäran ej blef tillstyrkt. Nu skulle man kunna invända, att det ej är någon brådska och att man kan dröja ännu ett eller annat år. Men då man nu har denna ofantliga mängd af observationer samlade, tycker jag man har ett tillräckligt stort material för att nu kunna uträtta något. Ett annat skäl, hvarför frågan icke bör uppskjutas, är, att man under de första åren icke var riktigt van att sköta maskinerna, så att de observationer, som då gjordes, måste undergå vissa korrigeringar, hvilket ingen annan kan göra än den, som haft ledningen om hand och har reda på, huru det tillgick på hvarje ställe. Om man därför uppskjuter frågan, och den, som förestått det hela, under tiden afgår, blifva det första årets observationer alldeles bortkastade. Det är ett ytterligare skäl att nu bevilja hvad som här begäres. Hufvudsaken är dock, att det nu samlade stora materialet ligger obegagnadt och utan nytta.

På grund häraf anhåller jag, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition och äfven bevilja de 2,000 kronor, som äro begärda för sammanställning och bearbetning af de i Sverige gjorda vattenhöjdsobservationerna.

Herr statsrådet Wennerberg: Jag har icke mycket att tillägga efter det föredrag, som blifvit hållet af den föregående talaren. För

*Anslag till
precisions-
nivellerings-
arbeten m. m.
(Forts.)*

*Anslag till
precisions-
nivellerings-
arbeten m. m.*
(Forts.)

mig, som är obekant med precisionsnivelleringsarbetet såsom ett vetenskapligt fack, har det blott varit angeläget att, sedan denna anslagsbegäran fått stöd af vetenskapsakademien, så godt sig göra lät, tillse, om de verkligen varit af behovet påkallade för bearbetning af observationsmaterialet dessa 2,000 kronor, som statsutskottet nu afstyrkt. Äfven jag har, likasom den föregående talaren, från den person, som egentligen haft med detta arbete att göra, fått en tydlig beskrifning på, huru det i allmänhet tillgår vid nivellerings-observationerna. Medelst den ritning, jag har här, har han visat, huru som vattnets stigande och fallande på telegrafiskt sätt aftecknar sig på ett ark papper genom små streck, hvilka bilda nästan omärkliga kurvor. På grund af dessa skall nu mätning ske och noggrann beräkning göras i siffertal. Vi hafva fyra sådana registreringsstationer, och hvarje dygn presteras å hvarje station ett folioblad, med anteckningar för hvarje timme. Efter 365 dagar på året gör detta årligen 1,460 blad. På så sätt har denna samling pågått sedan början af år 1886, således i tre år, hvadan man har icke mindre än 4,380 sådana blad, hvilka ännu icke äro aflästa. Följaktligen ligga de der otolkade som ett stort material, som skall allt mer tynga ned det blifvande arbetet, om icke en person snart inöfvas och särskildt anlitas för bearbetningen af detsamma. Att härtill erfordras en vetenskapsman, torde för hvar och en vara tydligt.

Har man ett anslag af 10,700 kronor, som redan utgår för dessa nivelleringsarbeten, är det oförsvarligt att låta materialet på detta sätt år efter år ökas, helst man riskerar att genom eldsvåda eller annorledes åtskilligt skall komma bort, och då alltsamman blifva förstördt. Det är alldeles gifvet, att, vill man hafva någon nytta af denna institution, åstadkommen egentligen på begäran från Preussen och frikostigt understödd af Danmark och Sverige, så måste man se till, att icke de vunna resultaten förstöras. Dessa till tusental uppgående blad tjena, olästa som de nu ligga der, till ingenting. Den döda maskinen har gjort sin tjänst, nu fordras att den levande kraften tager vid, men dertill har utskottet sagt nej.

Häraf torde kammaren emellertid inse nödvändigheten af att bifalla Kongl. Maj:ts begäran, när den summa, som för öfrigt är anslagen, helt och hållet åtgår till stationernas och apparaternas underhåll, och hvad Kongl. Maj:t begär icke är mer än 2,000 kronor. Har man fullt allvar med det större anslaget å 10,700 kronor, som för detta ändamål är beviljadt, torde hvar och en finna det nödvändigt att ock bevilja det nu ifrågavarande mindre.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Cederberg: Jag har trott mig böra erinra om en sak, som icke någon af de föregående talarne omtalat, nemligen att, då denna fråga år 1885 af Kongl. Maj:t väcktes, man erhöi den upplysningen, att den för Riksdagen framlades på grund af en framställning från tyska regeringen, som redan hade anordnat af den förste talaren beskrifna vattenmätningar utefter de tyska kusterna och ansett nödvändigt, att sådana anordnades äfven å svenska kusten. Det är så-

ledes här fråga om en internationel förpligtelse, som jag förmodar, att åtminstone Riksdagen icke skall vilja uudandraga sig. Men om det material, som är samladt, skall ligga alldeles skrinlagdt utan att bearbetas, så är det gifvet att vi icke uppfylla den förpligtelse, som vi år 1885 åtog oss.

*Anslag till
precisions-
nivellerings-
arbeten m. m.
(Forts.)*

Den förste talaren erinrade, att frågan icke blott har en rent vetenskaplig betydelse utan äfven i praktiskt hänseende en ganska stor vigt. Hvar och en, som sysselsatt sig med vattenbyggnadsarbeten efter de svenska kusterna, vet väl, inför hvilket svårlöst problem han står just i fråga om den af den förste talaren omnämnda s. k. "svenska vallens" höjning. När man vill göra en grundläggning, i hvilken trä skall begagnas, frågar man sig alltid, huru högt man kan låta trävirket gå för att det icke skall komma öfver vattnet och ruttna. Det är omöjligt att i detta fall få någon hållpunkt, derest man icke genom observationer af ifrågavarande art får något, som gifver svar på frågan.

Samme talare nämnde äfven åtskilligt om segelleder, och det inser hvar och en, att, när man skall rensa upp en inomskärs-segelled, det är af vigt att veta, hvar lägsta vattenståndet ligger.

För öfrigt ber jag att till alla delar få instämma i hvad den ärade talaren yttrade i denna fråga och anhåller, äfven för min del, om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr vice talmannen: Jag anhåller att få meddela, att, fastän icke någon reservation är vidfogad betänkandet i fråga om denna punkt, statsutskottets samtliga ledamöter från Första Kammaren tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Beijer: Äfven jag, som i många år sysselsatt mig med hamn- och vattenbyggnader, anser denna fråga vara af den största vigt, ty man kan icke på annat sätt få fullständig kännedom om vattenhöjden. Man gör visserligen observationer vid hamnarne, men de äro icke så exakta eller omfattande, att man derpå kan bygga någon teori eller bestämma medelvattenytans höjd. Jag vill blott nämna ett exempel. Vid den skånska kusten vid Malmö är vattenvariationen icke mindre än tio fot. Den har gått fem fot under medelvattenytan men äfven fem fot öfver densamma. Detta är visserligen ytterligheter. Men huru ofta inträffa icke stormar, med större eller mindre vattenvariationer, hvilka det är af vigt att känna vid bestämmandet af solida vattenbyggnaders dimensioner, konstruktion och beskaffenhet? De besynnerliga hypoteser om vallens höjning och sänkning, hvilka man sökt göra gällande, tror jag härröra från obekantskapen med dessa förhållanden, hvilka man icke kan lära rätt känna eller afgöra utan tillgång till under flera år fortsatta observationer. För min del mins jag säkert minst 60 år tillbaka, och under denna tid har vid skånska kusten ej någon märkbar förändring i vallens höjd inträffat, när man icke dermed förväxlar de tillfälliga utskärningar eller uppgrundningar, som äro en följd af hafvets arbete på de lösa strandbäddarne. Om nu icke observationer blifva gjorda på det sätt, som nu

*Anslag till
precisions-
nivellerings-
arbeten m. m.
(Forts.)*

är föreslaget, och hvarigenom man är oberoende af vågsvalet och de små till följd deraf inträffande variationerna, så vinner man intet säkert resultat och vi komma då att fortfarande stå i samma ovisshet som hitintills i denna fråga.

En talare, som haft ordet före mig, har äfven framhållit svårigheten att bestämma höjden m. m. för solida vattenbyggnader utan tillförlitliga observationer å vattenhöjderna, som derpå inverka, och det är glädjande, att man äfven i Tyskland insett vigten och nödvändigheten af att sådana observationer och undersökningar blifva verkställda.

Jag får därför förena mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets ifrågasvarande hemställan och vidare på antagande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

89 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

90 punkten.

*Anslag till
nykterhetens
befrämjande.*

Herr Wieselgren: Jag vill uttala min tacksamhet till statsutskottet, som så vänligt mottagit ett förslag i denna viktiga rigtning. Men jag måste dock fästa kammarens uppmärksamhet på att, då motionären föreslagit ett belopp af 100,000 kronor, utskottet ansett sig böra tillstyrka beviljande blott af 25,000 kronor. Jag vill icke för detta klandra utskottet, ty det är klart, att vid det första försöket i denna rigtning, och då icke någon slags specifikation ligger till grund för det belopp, som motionären föreslagit, nödig försigtighet förestafvat det beteende, som utskottet använt. Men jag vill äfven betona, att möjligheten för enskilda personer att kasta sig in i så vidtutseende företag som upprättandet af här ifrågasvarande anstalter, hvilka, såsom man från utlandet erfarit, äro ganska kostsamma, ock måste vara i motsvarande mån minskad. Det skulle således kunna inträffa att, trots det Kongl. Maj:t för detta syftsmål lemnade anslaget, detta likväl icke blefve tillgodogjort. Såsom herrarne väl minnas, stälde Riksdagen år 1886 ett anslag af 8,000 kronor till Kongl. Maj:ts förfogande för utgifning och spridning af nykterhetsskrifter. Kongl. Maj:t tillsatte en kommission för att ombesörja detta ändamål, och jag hade äran att vara en af dess fyra ledamöter. Denna kommission utsatte pris för skrifter i vissa uppgifna ämnen och hade den stora tillfredsställelsen att särskildt i det första af dessa ämnen få en synner-

ligen väl affattad prisskrift, som, så vidt min förmåga att bedöma sträcker sig, kan uthärda jemförelse med hvilken skrift som helst i likartadt syfte inom hela nykterhetslitteraturen. Dessa prisskrifter kunde emellertid icke tryckas i större upplaga än 40,000 exemplar, ty anslaget var ju rätt begränsadt; och det blef en ganska svår uppgift att sprida dessa 40,000 exemplar så, att icke berättigad anledning till klagomål yppade sig från deras sida, hvilka önskade få dessa skrifter men icke kunde få några. Att kommissionen i detta fall lyckats, det vågar jag icke tro. Tvärt om. Jag kan nu icke upptaga kammarens tid med en redogörelse för kommissionens försök att tillgodose de många kraf, som ställes på densamma. Men det kan jag säga, att den gjorde så godt den kunde. När emellertid hela upplagan var utdelad, återstodo kraf, för hvilkas tillfredsställande tio tusentals exemplar icke hade varit tillräckliga.

*Anslag till
nykterhetens
befrämjande.
(Forts)*

Vid sådant förhållande tror jag, att, om kammaren verkligen vill göra sitt till för att främja nykterhetssträfvandet, det vore på sin plats att gifva Kongl. Maj:t en något mera utsträckt användningsrätt till ifrågavarande anslag, än hvad af utskottet föreslagits. Och jag tager mig också friheten hemställa, huru vida icke kammaren skulle vilja bifalla det yrkande, på hvilket jag hos herr greffen och talmannen anhåller om proposition och som icke innebär något annat än att till det slut, hvartill utskottet nu kommit, foga det beslut, som Riksdagen år 1886 i detta ämne fattade, hvarigenom klämman skulle lyda på alldeles samma sätt som i utskottsbetänkandet ända till näst sista raden, der efter ordet "*användas*" skulle inskjutas ordet "*dels*" och sedermera efter ordet "*asyler*" skulle tilläggas "*dels ock till utgifning och spridning på lämpligt sätt af sådana skrifter, som afsåge att utbreda kännedomen om rusdryckernas verkan på människokroppens organism och särskildt de vådliga följderna af dessa dryckers missbruk*". Om detta yrkande bifalles, tror jag mig kunna på förhand försäkra kammaren, att Kongl. Maj:t just för det senare syftmålet icke skall sakna tillfälle till användning af anslaget.

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

Friherre Lejonhufvud, Broder Abraham: Jag skall bedja att få instämma med den föregående talaren och gör det särskildt med afseende på min misstro på möjligheten att i större skala åstadkomma asyler för drinkare.

Förhållandet är nemligen det, att dylika asyler skulle komma att tillämpas på två slags patienter, de betalande och de icke betalande. De förra, fruktar jag, skulle blifva ganska få. Ty de skulle i allmänhet utgöras af de mera välbergade, och då människorna i ett land som vårt äro så allmänt kända till sina personer, skola äfven dylika drinkare hafva stor betänklighet att gå in i dessa asyler, äfven om de eljest erkänna att de äro i behof af en sådan kur. För sådana är skammen att offentligen visa sig hos oss större än i ett land sådant som t. ex. England, der befolkningen är tillräckligt stor för att en

Anslag till
nykterhetens
befrämjande.
(Forts.)

person, som erkänner sig vara i behof af denna hjälp, kan resa till en aflägsen trakt, der han är fullkomligt incognito.

Skola åter dessa asyler tillämpas på dem, som icke hafva råd att betala, så finge man kanske patienter, men kostnaderna blefve också ganska stora. Dessutom har den i denna fråga mest sakkunniga personen, generaldirektör Huss, vitsordat, att de, som frivilligt skulle gå dit, blefve ganska få, och att tvinga folk dit, bär dålig frukt. Således skulle tilloppet af patienter icke blifva särdeles stort.

På denna grund tror jag att det är skäl att låta Kongl. Maj:t använda anslaget på sätt den föregående talaren föreslagit. Skulle någon vilja åtaga sig att upprätta en dylik asyl och göra det med framgång, måste han vara entusiastisk för saken och förstå att genom kärleksfull behandling hålla sina patienter kvar. I annat fall är det bättre att ingen sådan af staten understödd asyl finnes, och att de sjuke kunna behandlas på annat håll.

Jag anhåller att få instämma i det af herr Wieselgren väckta förslaget.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Almén: I utskottet har jag i denna punkt gjort ungefär enahanda yrkande som herr Wieselgren och jag instämmer därför med honom. Jag gör detta så mycket hellre, som jag är öfvertygad om, att de begärda 25,000 kronor icke för ändamålet komma att åtgå.

Jag yrkar därför, såsom jag nyss sade, bifall till den siste talarrens hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt endast yrkats, af herr *Wieselgren*, att utskottets deri gjorda hemställan skulle bifallas med den ändring, att det ifrågavarande anslaget anvisas att på de villkor, Kongl. Maj:t må ega att bestämma, användas dels till understöd åt enskilda, för drinkares kurativa behandling upprättade asyler, dels ock till utgifning och spridning af sådana skrifter, som afse att utbreda kännedomen om rusdryckernas verkan på människokroppens organism och särskildt de vådliga följderna af dessa dryckers missbruk.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan oförändrad och vidare på antagande af herr Wieselgrens nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Anslag till
svenska tu-
ristförening-
gen.

91 punkten.

Herr Bergman: Målet för den "Svenska Turistföreningens" verksamhet är icke allenast att väcka och underhålla landsmännens håg att se och lära känna vårt fädernesland och vidga vetandet derom, utan äfven att fästa främmande turisternas uppmärksamhet på detsamma. Föreningens uppgift och syftemål är allmänt svenskt, från Sveriges

sydligaste del till det nordligaste gränsröset skall vårt land blifva föremål för hennes omtanke.

Den norska turistföreningen har genom en lifskraftig association oegennyttigt tagit denna allmänna angelägenhet om hand och genom sin betydande och gagnande verksamhet under dess 20-åriga tillvaro tillskyndat Norge stora så väl medelbara, som direkta fördelar. Man har beräknat att turisterna årligen kvarlemnade i Norge 5 millioner kronor, och det talrikt besökta Schweiz har en årlig bruttoinkomst af 40 millioner.

Norska stortinget har också lemnat sin turistförening ett faktiskt bevis på sitt erkännande af hennes verksamhet genom beviljande af ett årligt understöd af 4,000 kronor.

Statsutskottet har i sitt utlåtande funnit det tvifvelaktigt, huru vida det borde tillkomma staten att understödja en sådan verksamhet, som här föreligger, eller om den ej i stället borde öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten.

Här är icke fråga om ett affärsföretag, på hvilket man kan beräkna vinst; visserligen kunna millioner förtjenas, men ingalunda blir det turistföreningen, som får njuta någon fördel deraf, utan individer af Sveriges befolkning och företrädesvis den del deraf, som genom sin aflägsna boningsort är mest i behof af biförtjenster.

Något understöd åt turistföreningen, åtminstone för närvarande, anser statsutskottet ej böra ifrågakomma, då någon erfarenhet angående föreningens verksamhet ännu ej kan anses vunnin. Då af ett sådant yttrande tydligen framgår, att statsutskottet ej egnat något synnerligt aktgifvande åt de i motionen angifna sakförhållanden, så må det tillåtas mig påvisa några få af de mycket välbetänkta åtgärder, som dels beslutits, dels redan kommit till utförande.

Sålunda har den svenska turistföreningen anordnat om en förvisning af sina värdefulla samlingar under 1887 års sommar i Stockholm samt på ett hedrande sätt uppträdt på den "nordiska utställningen" i Köpenhamn sistlidet år. Dessa utställningar voro talrikt besökta och tillvunno sig allmänt erkännande, hvarför också utställningen i Köpenhamn belönade föreningen med sitt första pris. Föreningen har så till vida utvidgat sin litterära verksamhet, att den i sin årsskrift äfven meddelar afbildningar af berömda, men mindre kända platser inom vårt land, af hvilka må nämnas Sveriges högsta fjäll "Kebuekaisse", hvilken reser sin hvassa rygg till en höjd af 7,182 fot. Den omgifvande ödsliga nejden saknar sin like i vild storhet, den högtidliga tystnaden afbrytes endast af braket från glacierna eller dånet från de lossnande klippmassorna, eller af brusset från de otaliga fjäll-elfvarne, hvarigenom de väldiga jöklarna afhörda sig sina massor af nedsmält is och snö.

Tidskriften kommer att i ganska beaktansvärd grad bidraga till vidgandet af vår kännedom om Sveriges geografi — ett ämne, som i sanning väl behöfver befrämjas. Föreningen har för ett år sedan beslutit utgifva praktiskt uppställda s. k. vägvisare, men har af ekonomiska skäl hittills nödgats uppskjuta förverkligandet af denna sin plan. Dessa vägvisare skola tryckas i form af anslag och spridas på

Anslag till svenska turistföreningen.
(Forts.)

Anslag till svenska turistföreningen.
(Forts.)

kontinentens hotell, resebyråar, ångbåtar och dylika platser. De skola vara affattade på så väl svenska som främmande språk och innehålla kartskick, illustrationer och kortfattade men pålitliga upplysningar. För att på mera aflägsna ställen boreda turisterna herberge hafva uppbygts fjellhyddor, såsom i Jemtland, Sulitelma m. fl. ställen, och flera skola uppföras på den beslutade rundturen från Gellivare till "Harsprånget" äfvensom till Europas förnämsta vattenfall, det, sorgligt att säga, nästan okända "stora sjöfallet". Den vattenmassa, som vid fjellflod framvältar utför detta jättevidunder, är af vetenskapsmän uppskattad till 1,000 kubikmeter i sekunden.

Sannolikt finnes intet land i hela Europa, som erbjuder den naturläskande turisten en större rikedom på skiftande taflor och vexling af intressanta naturföreteelser än just vårt eget fädernesland. Inom bergsverlden möta oss alla former, från låglandets täcka kullar till de väldiga alptopparna, som visserligen i höjd, men ej i vildhet och storartadt majestät öfverträffas af broderlandets mångbesjungna fjell.

Men äfven våra elfvar med sina friska flöden och stupande forsar, de väldiga sjöarna och de dånande vattenfallen hafva tillvunnit sig en berättigad uppmärksamhet.

Den stora europeiska turistströmmen börjar tröttna vid de gamla föremålen och en del deraf önskar vända sig mot "midnattssolens land" och dess storslagna naturscenerier. Uttröttad af det rastlösa arbete, som utgör tidens lösen, utledsen på det bullrande lifvet inom de stora städerna och öfvermått på civilisationen, uppsöker man icke längre endast de stora bildningshårdarne, utau äfven de obebodda och ödliga vildmarkerna. Ifrån de sammanpackade samhällenas qualm längtar man ut till ensamheten, ut till den sköna oförfalskade naturen, hvilken genom sin storslagenhet och ständiga omvexling gjuter nya och friska intryck i det lefnadströtta sinnet. Det är de fria, obegränsade utsigterna, den friska och rena fjelluften och denna majestätiska tystnad, som hvilar så stämmningsfullt öfver fjellvidderna, som gör fjellnaturen så oemotståndligt tilldragande. Det är, såsom nämndes, många sakförhållanden som antyda, att turistströmmen börjar vända sig mot vårt sköna fädernesland, men om ingenting göres för underlättande af fortkomsten och bekvämligheten, så är det vårt eget fel, om den vänder sig ifrån oss. En sådan främmande invasion kan ju icke vara farlig, den bör kunna tålas och äfven främjas.

Den svenska turistföreningen har emellertid sökt att, med hänsyn till hennes begränsande tillgångar, vidtaga sådana åtgärder, som skulle bidraga att sprida kännedom om vårt land och väcka intresse för vår nordligaste landsända, hvilken genom sitt aflägsna läge hittills varit både missförstådd och försummad. Man får ofta erfara en gängse misstro till Norrlands resurser och förmåga af utveckling, men vi skola hoppas, att denna fördom skall snart häfvas; ty om denna bygd blir känd, så skall den helt säkert också blifva omhuldad.

Detta önskningsmål skulle delvis kunna främjas, om Riksdagen, genom beviljande af det begärda pekuniära bidraget till "Svenska Turistföreningen", lemnade det fosterländska företaget sitt välvilliga erkännande och derigenom på samma gång äfven sitt moraliska stöd.

Jag får värdsamt yrka afslag på statsutskottets förslag och bifall till motionen.

Anslag till svenska turistföreningen.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag anhåller att med åberopande af de af utskottet angifna skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Treffenberg: Jag skall endast bedja att till hvad den förste talaren yttrade få göra några tillägg.

Herr vice talmannen har nyss inskränkt sig till att endast yrka bifall till utskottets förslag och jag antager, att han då också gillar dess motivering.

Utskottet har afstyrkt här föreliggande båda motioner hufvudsakligen af två skäl, först och främst därför, att man kan ifrågasätta, "huru vida en verksamhet, sådan som turistföreningens, bör medelst statsmedel befrämjas och icke hellre helt och hållet öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten". Härom torde dock olika meningar kunna göra sig gällande. Mig synes att, för så vidt svenska turistföreningen utöfvar en verksamhet, som är egnad att lifva, höja och stärka fosterlandskänslan, så är den förtjent att understödjas af staten. I Norge har man också fattat saken på annat sätt och till detta ändamål anslagit 4,000 kronor årligen, hvilket anslag, åtminstone efter hvad som sagts mig, snart kommer att höjas.

Vidare säger utskottet, att man i alla hänseenden icke för närvarande bör lemna något understöd till turistföreningen, "enär någon erfarenhet rörande resultaten af föreningens verksamhet ännu ej kan anses vunnen". Den siste talaren gjorde några antydningar om, i hvilken riktning den svenska turistföreningens verksamhet gått, och jag är i tillfälle att komplettera hans anförande med en mig tillstald detaljerad uppgift öfver denna verksamhet, hvilken uppgift synes mig vara af så stort intresse, att jag tager mig friheten att nu delgifva kammaren densamma. Föreningens verksamhet fördelar sig i två riktningar nemligen, dels utbredande af kännedom om landet och dels underlättandet af turisttrafiken. I förra hänseendet får jag upplysa, att föreningen:

1. Utgifvit 7 häften af föreningens årsskrift, hufvudsakligen innehållande ortbeskrifningar och beskrifningar öfver viktiga reseturer. Det sista häftet innehåller 9 illustrationer efter originalfotografier, som ej äro i handeln tillgängliga.

2. Föranstaltat en litterär pristäflan rörande jagt- och fisk-sporten i vårt land. Resultatet deraf blef en till tyska språket öfversatt brochyr "Jagd- und fischersport in Scandinavien", hvilken uti en mycket stark upplaga blifvit spridd i Österrike och Tyskland.

3. Anordnat under trenne månader, sommaren 1887, en utställning af vyer från landets skilda delar.

4. Deltagit i den stora nordiska utställningen i Köpenhamn, sommaren 1888. Föreningens utställning belönades med första priset.

5. Trädt i förbindelse med ett tiotal utländska turistföreningar och resebyråer.

6. På ett par ställen i Europa och Norra Amerika hos synnerligt lämpliga personer framlagt större samlingar af svenska landskaps-

Anslag till
svenska
turistföre-
ningen.
(Forts.)

fotografier samt resehandböcker och beskrifningar öfver Sverge, affattade på de respektive ländernas språk.

7. Har dessutom sammanbragt en ovanligt stor samling af landskapsfotografier från hela Sverge. Denna samling ökas ständigt och är föreningens afsigt att, då dess tillgångar så medgifva, anordna en permanent exposition så väl af dessa, som af öfriga till turistväsendet hörande artiklar.

8. Har slutligen ensamt på de två sista åren lyckats intressera närmare 1,500 personer inom alla delar af landet för sin fosterländska uppgift och hoppas derigenom kunna kraftigt bidra till vidgandet af kännedomen om landet samt höjandet af fosterlandskärleken.

De af föreningen vidtagna åtgärder, som afse att befrämja den egentliga turisttrafiken, äro hufvudsakligen följande:

1. Utverkat rabatter, delvis rätt stora, å ångbåtar och hotell samt till turistutrustning hörande persedlar (se härom cirkulär n:o 2.). För vinnande af ytterligare sådana arbetas fortfarande med iver.

2. Föranstaltat om att en mindre ångbåt för det billiga priset af 15 kronor per dag ställes till turistsällskaps disposition vid färder på de natursköna Dellensjöarna i Helsingland.

3. Utverkat kongl. jernvägsstyrelsens medgifvande om utsträckt tid och omfattning af vissa tur- och returbiljetter; likaså har kongl. poststyrelsen på föreningens framställning medgifvit, att under de tvenne sista somrarne postgången till det af turister ofta besökta Kvikkjokk i Norrbottens län under sommarmånaderna utsträckts till en gång i veckan.

4. Tagit initiativ till åtgärder för åstadkommande af likformighet i format och uppställning af ångbåtarnes reseturer, för att derigenom möjliggöra deras samlande till hälften af bekvämt format.

5. Antagit omkring 125 lämpliga ombud i landets skilda delar, för att kostnadsfritt tillhandagå turister med upplysningar om reseförhållandena i de respektive orterna.

6. Placerat kartor och tält på en mängd olika ställen i öfre Norrland i afsigt att underlätta turistturer.

7. Föranstaltat om uppförandet af ett utsigtstorn på Frösön i Jemtland. Tornet, hvarifrån man kan öfverskåda en yta lika stor som Würtemberg och Baden tillsammans, har under de två första månaderna af sin tillvaro besökts af öfver 3,000 personer.

8. Anordnat en tidsenlig duschinrättning vid Åre för resande som bestiga Åreskutan.

9. Låtit uppröja och utpricka vägar till de berömda utsigtsfjällen Vallispiken och Sujarah invid Kvikkjokk äfvensom till Åreskutan i Jemtland.

10. Lemnat bidrag till uppröjande af en 2 mil lång ridväg till Dalarnes mest berömda och vårt lands högsta vattenfall, Njupeškärsfallet i Särna socken.

11. Lemnat bidrag till uppförande af en fjellstuga vid Budalen i Oviksfjällen i Jemtland.

12. Uppfört en med eldstad försedd fjellhydda vid Sulitelma samt byggt bro öfver den svåröfverkomliga Varvekelfven derstädes.

Sådan är turistföreningens meritlista och mig synes, för så vidt man får antaga att uppgifterna äro rigtiga — och jag har intet skäl att betvifla detta — att denna verksamhet är väl förtjent af den lilla uppmuntran, som här är i fråga.

Hela summan gäller ju endast 3,000 kronor, och det är lätt att inse, att inom ganska kort tid, måhända redan under första året eller åtminstone inom några få år, skall staten många gånger om få detta lilla anslag ersatt, genom ökad trafik å jernvägarne, större telegram- och postkorrespondens m. m., så vida man nemligen ju måste antaga, att turisttrafiken, den in- och utländska, kommer att ökas, i och med detsamma som samfärdseln här underlättas.

Jag skulle således för min del vara tacksam, om kammaren ville bevilja det ifrågatta anslaget, hvartill jag yrkar bifall.

Rop på proposition hördes nu.

Herr Adelsköld: Äfven jag anhåller att få yttra några ord i den fråga, som här nu föreligger och hvilken tyckes vara af ringa betydelse, då man flygtigt betraktar densamma. Det gäller ju endast ett ringa anslag af 3,000 kronor såsom understöd till svenska turistföreningen att utgå under loppet af år 1890, men betraktar man saken närmare och tänker på resultatet, om genom turistföreningens åtgörande någon del af den stora turistströmmen skulle kunna ledas hit till Sverige, tror jag man skall få en annan åsigt, och finna densamma både fördelaktig i statsekonomiskt hänseende och i hög grad fosterländsk. Här har nyss upplästs en uppsats öfver hvad svenska turistföreningen redan uträttat under den korta tid, den varit i verksamhet, men detta är dock endast en ringa början. I Norge har man gått till väga på samma sätt och redan uträttat ganska mycket för att åstadkomma bekvämligheter för resande och i synnerhet för att lemna den utländska publiken uppgifter på eget språk om hvad som är att se och bästa sättet att färdas m. m.

Följderna häraf hafva också visat sig, så att man der i närvarande stund af turister beräknar en årlig inkomst af minst 5,000,000 kronor. I andra länder, t. ex. i Schweiz, är turistströmmen ännu större, och der beräknar man årligen af dessa resande omkring 40,000,000 kronor i inkomst. Ett faktum är, att de schweiziska jernvägarne till största delen äro anlagda i och för turistströmmen och deraf taga sina största inkomster, och på många ställen har man anlagt ganska dyrbara jernvägar såsom till toppen af Rhigi och till de gamla borgruinerna vid Rhen o. s. v., för att draga denna turistström till sig. Men äfven vi här i Sverige hafva många sevärda saker att bjuda resande på. Vi hafva en utmärkt vacker och storslagen natur; och hvilket annat land har väl en sådan rikedom af sjöar som vårt?

Göta-, Trollhätte- och Dalslands kanaler kunna anses öfverträffa alla andra länders vattenvägar i täck och på samma gång storslagen natur, och våra stora fiskrika Norrlandselfvar och pittoreska fjelltrakter skulle säkert locka utlänningen, om han gjordes uppmärksam på

Anslag till
svenska
turistföre-
ningen.
(Forts.)

Anslag till
svenska
turistföre-
ningen.
(Forts.)

att sådana finnes till. Med ett ord jag tror att Sverige så väl i afseende på storartad som täck natur kan mäta sig med hvilket annat land som helst. Men det är icke nog härmed, utan äfven våra samfund och institutioner tror jag förtjena att uppmärksammas. Men, för att draga utländingen hit, fordras icke endast de bättre kommunikationer, vi nu ega i jernvägar och kanaler, utan äfven att genom broschyrer på främmande språk, ritningar och fotografier på alla sätt upplysa och visa utländingen om hvad som här finnes att se och studera. På så sätt går det till i utlandet och så måste äfven vi göra, om vi vilja hafva hitturisterne, och meningen med det begärda anslaget är just att detsamma skulle användas såsom bidrag till turistföreningens utgifter, i och för tryckning af illustrerade resehandböcker och prospekt på främmande språk. Under mina utrikes resor har jag ofta träffat på personer, som rest i Sverige, och af alla hört ett enstämmigt loftal så väl öfver det vänliga bemötande de här rönt som öfver de naturscenerier och allt annat de med förtjusning här skådat.

Jag tror att det lilla obetydliga anslag, som här blifvit begärddt, skulle vara af icke liten betydelse, i händelse Riksdagen beviljade detsamma, ty svenska turistföreningen, som visserligen består för närvarande af 1,300 personer, är ingalunda rik, men har mycket att uträtta, och dertill behövas penningar, så att hvarje litet bidrag, som kan erhållas, är af betydelse för den goda fosterländska saken. Man bör besinna, att om endast 100 turister, utgifva 30 kronor hvardera i biljetter på statens jernvägar, så har staten redan deri ersättning för dessa 3,000 kronor, hvarom nu är fråga, och ett antal af 100 resande är ju en ren bagatell.

Statsutskottet synes hafva betraktat saken såsom en lukrativ privat affär, som borde öfverlemnas åt enskilda företagsamheten; men förhållandet är, att turistföreningen icke allenast icke har någon vinst derpå utan endast omkostnader, samt att vinsten skulle tillfalla landet i allmänhet och icke minst statens jernvägar genom ökad trafik. Anslaget skulle således uteslutande komma det allmänna till godo och bör efter min åsigt utgå af allmänna medel, och jag tror att om anslaget beviljas, så skall det visa sig, att det icke varit ett utsäde, som fallit på hälleberget, utan i ganska god jord. Af de skäl jag nu haft äran anföra anhåller jag om afslag å utskottets hemställan och bifall till herrar Bergmans och Wittrocks motioner.

Herr Casparsson: Den meritlista, som näst siste talaren uppläste öfver svenska turistföreningens verksamhet, tyckes gifva ett godt stöd åt utskottets förmenande, att denna sak kan lemnas åt den enskilda företagsamheten, enär denna förenings verksamhet tyckes hafva varit synnerligen omfattande, inklusive duschinrättningen. Ett ytterligare skäl för ett sådant antagande finnes i motionen, då man erfar att ledamöternes antal, som år 1887 endast utgjorde 100, redan uppgått till 1,300. Vid sådant förhållande tror jag statsutskottet haft goda skäl för sitt antagande, att för närvarande åtminstone behöver staten icke lemna denna förening något anslag.

Anslag till svenska turistföreningen.
(Forts.)

Förhållandena kunna ju i detta fall ändra sig, men för närvarande tror jag anslaget är obehöfligt. Man har anfört förhållandena i Norge, men, den som rest i detta land, vet väl, huru olika förhållandena derstädes äro emot hos oss och huru särskilda åtgärders vidtagande äro mycket mera påkallade i Norge, der kommunikationsleder samt hotellväsendet befinna sig i mycket sämre skick. Jag har berest temligen stora delar af Norge och tror mig med full säkerhet kunna påstå, att, om jag undantager de yttersta och nordligaste delarne af vårt land, hotell- och kommunikationsväsendet hos oss ingentstädes är i så primitivt skick, som det i allmänhet är i Norge.

Vid dessa förhållanden tror jag, att saken icke brådskar, utan att utskottet haft goda skäl för sitt afstyrkande. Det kan ju inträffa, att förhållandena framdeles gestalta sig annorlunda, men för närvarande tror jag man med godt samvete kan yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr greffen och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föreliggande punkt hemställt och vidare derpå, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla de i ämnet väckta motionerna, samt förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Treffenberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 91 punkten af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—24;
Nej—35.

92 punkten.

Herr von Strokirch: Det slut, hvartill utskottet i afseende å nu föredragna punkten angående lättnad i kommunalutskylderna kom-

Första Kammarens Prot. 1889. N:o 29.

Ifrågasatt anslag till lättnad i kommunernas bördor för fattigvård m. m.

*Ifrågasatt
anslag till
lättnad i kom-
munernas
bördor för
fattigvård
m. m.
(Forts.)*

mit, grundar sig, såsom betänkandet visar, hufvudsakligen derpå, att statsutskottets mycket begränsade arbetstid icke tillåtit utskottet att åstadkomma en så omsorgsfull utredning, som en så vigtig fråga fordrade, innan den framlades till Riksdagens afgörande.

Detta är ju ett skäl, för hvilket hvarje riksdagsman måste böja sig och hvarmed äfven jag således får nöja mig i den vissa förhoppning, att ett blifvande statsutskott nog skall finna tillfälle att egna nödig tid åt denna vigtiga fråga, om den till en annan riksdag framkommer, ehuru måhända i annan form. Jag har intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets i nu förevarande punkt gjorda hemställan.

93 punkten.

Lades till handlingarna.

Justerades ett protokollsutdrag rörande det nu genomgångna utlåtandet.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle bland utskottsbetänkandena sättas främst de, som denna dag bordlagts första gången, och sist de denna dag andra gången bordlagda ärendena med undantag af särskilda utskottets utlåtande n:o 1, om hvars uppförande på föredragningslistan för den 27 i denna månad kammaren redan fattat beslut.

Kammaren åtskildes kl. 10,³⁵ e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Rättelse.

Herr vice talmannens å sid. 13 i detta häfte införda yttrande afgafs den 13 april under förmiddagens plenum.

Det af herr vice talmannen på eftermiddagen afgifna yttrande, som bort införas på förenämnda ställe, hade följande lydelse:

Herr vice talmannen: Då jag kom på den afdelning af statsutskottet, som hade att behandla den åttonde hufvudtiteln, och således skulle komma att i detta utskott i första hand äfven få behandla alla universitetsfrågor, i afseende på hvilka jag redan förut varit i tillfälle att yttra mig inför Kongl. Maj:t, så var det ju alldeles gifvet, att ingenting skulle för mig kunnat vara kärare, än om jag hade kunnat understödja och vinna understöd för dessa framställningar. Men, på sätt den statsutskottsledamot, som här haft ordet, redan anmärkt, visade sig detta vara alldeles omöjligt, och då gälde det att söka, för att vinna bifall för det största antalet framställningar, och särskildt för dem, som vi ansågo vara de viktigaste, att släppa en eller annan punkt. Till dessa hör den nu föreliggande punkten, och jag har således inom utskottet bidragit till det afstyrkande utlåtande, som utskottet här afgifvit. Det är alldeles gifvet, att, om den, som på afdelningen i utskottet har biträdt ett sådant utlåtande, för att derigenom vinna bifall åt ett större antal viktigare frågor, sedan i kammaren icke vidblifver sin åsigt, han icke heller kan begära, att de, som medgifvit hvad han yrkat, skola vidhålla sin, och därför hoppas jag, att kammaren icke skall finna det egendomligt, om jag å min sida anhåller om bifall till utskottets förslag.